

UNIVERSITATEA „BABEȘ BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ
„ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ”

*Principii români între mesianism social și strategie politică.
Imaginea puterii politice în Principatele Române Unite și Vechiul Regat
(1859-1914)*

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

PROF. UNIV. DR. SIMONA NICOARĂ

STUDENT-DOCTORAND:

TUDOR-VALENTIN NEAMȚU

Cluj-Napoca

2019

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit de Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/132400, cu titlul „Tineri cercetători de succes – dezvoltare profesională în context interdisciplinar și internațional”.

Cuprins

Introducere.....	6
Eseu istoriografic.....	17
I. Puterea politică, între realitate și simbol.....	37
I.1. Profilurile carismatice ale Puterii.....	43
I.2. Aspecte teoretice privitoare la mentalul politic. Câteva noțiuni generale despre imagologii, mitologii, ideologii, milenarism, mesianism și utopii politice.....	47
II. Domnitori / regi și strategii politice între 1859 – 1914.....	62
II.1. Cuza și strategia unificării – aspecte ale implicării sale politice în realizarea idealului unionist.....	63
II.2. Strategia reformelor în viziunea lui Cuza.....	82
II.3. Carol I strategiile consolidării unificării și stabilizării vieții politice românești.....	94
II.4. Câștigarea independenței, înfăptuirea progresului și modernizarea societății românești.....	120
III. Imaginea liderului Alexandru Ioan Cuza în mentalitatea românească din Principatele Române Unite (1859-1866).....	146
III.1. Alexandru Ioan Cuza de la gena patriotică la omul timpurilor moderne.....	146
III.2. Alexandru Ioan Cuza și apogeul speranței naționale.....	159
III.3. De la istorie la mit. Eternizarea portetului domnitorului.....	170
III.4. Căderea lui Icar în infernul realității.....	177
III.5. Imaginea caleidoscopică a liderului salvator.....	190
III.6. Detronarea lui Cuza și intrarea în legendă.....	209
IV. Imaginea domnitorului/regelui Carol I la românii din Principatele Unite și Vechiul Regat (1866-1914).....	228
IV.1. Carol și debutul domniei sale în reprezentările imagologice românești.....	229
IV.2. Imaginea lui Carol I, în contextul amplificării curentului antimonarhic.....	247
IV.3. Stabilizarea vieții politice reflectată asupra imaginii domnitorului Carol I.....	261
IV.4. Carol I militar. Imaginea salvatorului românilor în Războiul de Independență.....	266
IV.5. Efigia suveranului victorios Carol I și conjunctura Proclamării Regatului.....	280
IV.6. Imaginea regelui Carol I de la 1881 la 1890. Maturizarea vieții politice românești, modernizarea, progresul, cultivarea atașamentului dinastic și efectele lor asupra mentalului politic.....	284

IV.7. Carol I, pater familias.....	306
IV.8. Carol I în oglinzi divergente: presa socialistă și cea oficială. Imaginea monarhului între antidinasticismul de orientare radicală și apologia puterii.....	318
IV.9. Spasmele începutului de secol al XX-lea, între problema țărănească și criza din Balcani.....	342
IV.10. Ultima dilemă a regelui Carol I la întâlnirea cu istoria.....	363
V. Oglindirea principilor Alexandru Ioan Cuza și Carol I în relațiile cu instituțiile statului.....	385
V.1. Biserica Română și Alexandru Ioan Cuza.....	385
V.2. Imaginea domnitorului Alexandru Ioan Cuza în relația cu instituția Armatei.....	407
V.3. Carol I în relația cu Biserica Ortodoxă Română.....	423
V.4. Armata română și liderul Carol I.....	445
VI. Imaginea lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I în mentalitatea populară.....	464
VI.1. Cuza-Vodă în folclorul românesc.....	464
VI.2. Carol I în mentalul popular.....	484
Concluzii.....	490
Bibliografie.....	509
Anexe.....	546

Cuvinte cheie: Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Principatele Române Unite, Vechiul Regat, Epoca Modernă, principii, mentalități colective, imagini, perspective, profiluri, imaginar social, mental politic, imagologii, ideologii, mitologii, mesianism, putere politică, strategii politice, carismă, Salvator, efigie, dinasticism, atașament, identitate, legende, folclor.

Tema prezentei teze de doctorat, cu titlul „*Principii români între mesianism social și strategie politică. Imaginea puterii politice în Principatele Române Unite și Vechiul Regat (1859-1914)*”, se înscrie în sfera istoriei culturale, o istorie socială a reprezentărilor și a simbolurilor, care permit o introspecție profundă asupra trecutului. Istoria culturală studiază „paradigma hermeneutică” specifică unei anumite societăți, într-o perioadă istorică, în cazul nostru, secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, ilustrată de simbolurile, reprezentările și practicile de interpretare care o caracterizează. Ceea ce este specific lecturii, prin grila istoriei culturale, este deplasarea accentului de la seriile de fapte spre modurile în care oamenii își reprezintă instituțiile, relațiile sociale, lumea, în general. Ea explică diversitatea nivelurilor sociale și culturale, interdependența și interacțiunile dintre acestea.

Fascinat de forța de transpunere în realitate a vizionarismului politic, uimitoare în cazul lui Alexandru Ioan Cuza și a lui Carol I, ne-am propus să căutăm înțelegerea mecanismului prin care oameni obișnuiți, fără o activitate precedentă prea meritorie, cu destine lipsite de strălucire până la un moment al vieții, reușesc să declanșeze, în labirintul istoriei deschiderea de porți și zăvoare încremenite de veacuri, imprimând lumii noi traiectorii de evoluție politico-socială și demonstrând că bunăstarea depinde întotdeauna de inovație și acțiune reformatoare. Misterul unor asemenea personalități politice stă în orizontul carismatic al puterii, în autoritatea și responsabilitatea, care însoțesc sentimentul mesianic al salvării națiunii, patriei, statului, de toate amenințările pe care le aduc vremurile tulburi ale veacului al XIX-lea.

Timpurile aspre și flagelurile de tot felul care și-au pus amprenta asupra epocii studiate, au generat așteptări comparabile mesianismului de origine biblică, ale unor salvatori meniți să scoată societatea sau anumite categorii ale acesteia, din diverse suferințe sau neajunsuri ori să ducă la îndeplinire speranțe și idealuri colective. Ei bine, atât Alexandru Ioan Cuza, cât și Carol I, fie în mod natural, prin carisma personală, fie prin reușite notabile, strategii politice sau diverse artificii, au reușit în anumite momente să personalizeze aspirațiile mulțimilor sau ale unor categorii sociale. Astfel, au întărit în sufletele românilor convingerea întrupării Salvatorului mult așteptat, în persoana lor. Dimpotrivă, în alte conjuncturi evenimentțiale, aceștia nu au izbutit sau nu a fost posibilă o compatibilitate în acest sens. Nereușind să răspundă speranțelor, popularitatea lor s-a prăbușit brusc, iar întreaga construcție bazată doar pe sentimentele născute din credință, pasiune, voință și aspirații s-a demolat, făcând loc dezamăgirilor și resemnării.

Fără a avea pretenția de exhaustivitate, dată fiind și vastitatea subiectului, scopul cercetării este, așadar, de a oferi o imagine edificatoare a paletei simțămintelor românilor

din Principate și Vechiul Regat, în raport cu personalitățile politice amintite. Demersul nostru istoriografic se dorește a fi o expunere a fațetelor atribuite personalităților liderilor Alexandru Ioan Cuza și Carol I, a imaginilor sub care contemporanii lor i-au configurat în mental. De asemenea, cercetarea noastră are ca obiectiv și o încercare de identificare și explicare a mecanismelor și instrumentelor care au stat la baza formării și propagării acestor imagini, iar unde este posibil, o detaliere a impactului și eficacității lor.

Am propus în analiza noastră, o abordare complexă, din mai multe perspective. O cercetare cronologică – în care să surprindem imaginile conducătorilor carismatici Alexandru Ioan Cuza și Carol I, așa cum acestea au evoluat pe parcursul domniilor lor, de la intrarea celor doi pe scena istoriei, până la final. De la început subliniem faptul că principalul aspect comun pe care îl remarcăm la imaginile lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I este că se află într-un proces continuu de transformare sau adaptare la realitatea faptelor. În rest, aproape totul este diferit: cei doi reprezintă tipologii diferite (domnitor pământean/domnitor străin), profilurile lor sunt mult diferite, domniile lor debutează în contexte diferite, au un parcurs sau o evoluție diferită, condițiile istorice sunt diferite, mentalitățile și modurile de percepție a puterii politice sunt în evoluție etc. Dificultatea investigației constă în efortul surprinderii unor imagini aflate într-un continuu proces de adaptare la niște stări de fapt, care, la rândul lor, sunt într-o permanentă evoluție.

De asemenea, cercetarea noastră încearcă să deceleze diferențele de la nivelul percepției imaginii puterii, în funcție de categoriile sociale (mase/elite). Pentru aceasta, luăm în calcul interpretarea surselor primare de epocă: memorii, jurnale, note zilnice, discursuri, presă etc., acestea reliefând în majoritate, opiniile unei populații educate, elitiste. O atenție specială acordăm și reprezentărilor ce reies din relațiile puterii cu cele două instituții-pilon ale statului, Armata și Biserica. Nu neglijăm nici expresiile formelor de manifestare ale mentalului colectiv popular, al țărănimii, în legătură cu Alexandru Ioan Cuza și Carol I, prin interpretarea folclorului sau a mărturiilor privind atitudinile țăranilor față de cei doi lideri.

Pe lângă acestea, ne propunem ca, pe parcursul cercetării noastre, să identificăm elementele care au ținut de implicarea directă a celor două personalități, prin analiza faptelor, strategiilor și politicilor care au fost de natură să influențeze – în mod pozitiv sau negativ – modul de percepție a imaginii autorilor acestora. Bineînțeles, curba popularității conducătorilor se află în strânsă legătură cu alegerile pe care aceștia le-au făcut în anumite momente ale traseului domniilor lor, deși, uneori anumite realități istorice greu de ocolit sau care nu au ținut în mod direct de deciziile lor, au contribuit sau au influențat procesul de formare a imaginii. Intenția noastră este să le identificăm și pe acestea, până la analiza

cauzelor deformării, alterării și distorsiunii imaginilor conducătorilor națiunii. Ultimele au și ele anumite explicații ce recuză o realitate implacabilă în modul de percepție – chiar dacă acesta este inexact sau greșit.

Ne asumăm un proiect de proporții, dar pe care îl dorim limitat la o analiză unidirecțională, a imaginii domnitorului/regelui doar în mentalitatea românilor din Principate și Vechiul Regat, între 1859-1914, deci, a unui singur registru al mecanismului de reprezentare. Felul în care Alexandru Ioan Cuza și Carol I și-au văzut supușii nu face obiectul prezentului studiu. Totodată, dorim să lăsăm în așteptare, pentru un viitor proiect de cercetare, interpretarea percepției celor doi lideri în Transilvania, unde mentalul politic este mai nuanțat, oscilând între două loialități: cea dinastică și cea națională.

Apreciem că originalitatea tezei constă tocmai în modul complex de abordare pe care l-am detaliat mai sus, apoi în caracterul său eteroclit, datorat aducerii în prim-planul lucrării a unor aspecte furnizate de domenii mai puțin convenționale pentru cercetarea istoriei, cum este folclorul, literatura cultă, presa satirică, caricatura, iconografia.

Instrumentele metodologice pe care le-am avut la îndemână în elaborarea acestei lucrări au fost descrierea, narațiunea, comparația, antiteza, paralela, analiza, sinteza și hermeneutica.

Descrierea a fost modalitatea cea mai accesibilă pentru expunerea trăsăturilor caracteristice ale portretelor conturate celor două personalități în epocă. Memorialistica, corespondența, jurnalele studiate, folclorul sau operele literare pe care le-am abordat folosesc, de asemenea, descrierea ca tehnică pentru facilitarea accesului cititorului în universul redat. Am încercat să punem cap la cap descrierile relevante pentru a înțelege și explica specificul fiecărui tablou, în logica autorilor lor, de prezentare a ipostazelor liderilor Alexandru Ioan Cuza și Carol I.

Narațiunea am folosit-o ca mijloc metodologic și mod de relatare a faptelor istorice, în expunerea succesiunii evenimentiale. În cadrul acesteia, bineînțeles, cele două personalități se regăsesc ca personaje centrale.

Comparația, cu reversul său, antiteza, s-au folosit cu precădere în surprinderea asemănărilor, a diferențelor sau a modificărilor de la nivelul percepției imaginilor celor doi lideri. În funcție de evoluția vremurilor, contextul istoric, viziunile diferitelor categorii sociale, canalele de propagare a imaginilor, prin comparații ori antiteze ample, am ajuns chiar la decantarea unor paralelisme. Am dobândit profunzime în înțelegerea contextuală, prin conturarea unei viziuni de ansamblu asupra tuturor perspectivelor, dar și a

particularităților, prin remarcarea unor percepții individuale valoroase – din unghiuri singulare, personalizate, intime.

Analiza și sinteza reprezintă instrumentele ce dezvăluie într-o mare măsură aportul personal în cercetare. Prin intermediul acestor mijloace am ajuns la capacitatea trecerii de la particular la general, în conturarea și sustragerea esențialului în problematica imaginarului puterii din perioada studiată. De asemenea, ne-au servit în reconstituirea unor imagini fragmentate, descompuse ori plurifațetate ale liderilor Alexandru Ioan Cuza și Carol I.

Folosind un număr considerabil de texte istorice, am apelat la hermeneutică, în scopul cunoașterii și înțelegerii fenomenelor. Hermeneutica surselor, a textelor vechi, ne-a permis reactivarea unei gândiri trecute, accesul la anumite date originare ale gândirii autorilor. Acest concept al istoriei percepute ca știință a acțiunii umane trecute (reactualizarea cunoașterii istorice) – teoretizat de R. G. Collingwood – l-am dorit implementat ca mijloc metodologic în cercetarea noastră. Astfel, sensurile textelor istorice referitoare la diverse fapte au devenit accesibile prin cunoașterea și înțelegerea mecanismelor de gândire ale autorilor, în contextele istorice în care aceștia s-au situat.

Fiind vorba despre un studiu imagologic, am pus accentul, deci, pe instrumentele oferite de această relativ modest folosită ramură a cercetării istorice, în vederea înțelegerii aspectelor legate de imaginar și istoria mentalităților. Drept urmare, am preferat utilizarea surselor primare, de epocă (memorii, jurnale, corespondență, discursuri, note zilnice, presa vremii, iconografie oficială sau de opoziție, calendare, manuale școlare, literatură, folclor), și mai puțin a celor istoriografice, care surprind din exterior, de la catedră, cauzele și succesiunea evenimentelor sau acțiunile lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I, fiind private de angrenajul complex al vieții, cu spiritul și mentalitatea, nu numai ale epocii, dar și ale fiecărei componente sociale în parte. Totuși, aceste surse primare le-am dorit corelate cu izvoarele istoriografice de epocă și contemporane, în vederea conturării unor perspective cât mai fidele realităților din timpul în care cele două personalități s-au remarcat. Considerăm, așadar, că se impune o scurtă trecere în revistă a categoriilor de surse folosite, pentru a clarifica rolul lor în lucrare și a evidenția caracterul lor.

Presa vremii a fost una dintre principalele surse de documentare pentru descoperirea imaginii ușor propagate și cu un impact semnificativ, în special în mediul citadin. Ea se împarte, în general, în două categorii: presa oficială – dominată de influența partidului aflat la guvernare sau presa fidelă domnitorului/regelui și presa de opoziție, care critică acțiunile partidului situat la conducere, implicit pe cele ale domnitorului/regelui. Această delimitare este necesară în explicarea caracterului dual al presei. Este ușor de observat că atunci când un

partid deține puterea executivă, laudă acțiunile pozitive ale domnitorului/regelui, erijându-se în coparticipant la acestea. În contrapondere, partidul de opoziție critică activitatea guvernanților, propagând campanii virulente împotriva acestora și a deciziilor luate la nivel înalt. Afectându-se, implicit imaginea suveranului, se încerca un soi de șantaj politic, obținut prin acest tip de presiune, în vederea accederii la putere. Dualitatea presei este mai ușor sesizabilă în timpul domniei lui Carol I, când, atât partidele, cât și presa controlată de acestea, se maturizează suficient pentru a avea direcții unitare, recognoscibile, iar sistemul rotativei guvernamentale este pus în funcțiune.

Presa satirică reprezintă o altă sursă ce a fost adesea consultată. Deși rolul său este unul umoristic, acest tip de umor are, în general, și un substrat ideologic. Cel mai frecvent, umorul ironic este un vehicul pentru transmiterea unor idei ce reies dintr-o realitate resimțită ca incorectă și care este reprezentată de persoane, instituții sau mentalități. În cazul cercetării noastre, menționăm că persoana domnitorului/regelui nu a fost întotdeauna scutită de vigoarea satirei, portretele ironice, creionate prin pamflet, devoalând adesea frustrări, neîmpliniri, dezamăgiri specifice momentelor în care prestațiile lui Alexandru Ioan Cuza sau Carol I au lăsat de dorit. O categorie aparte a presei, ce își face tot mai simțită prezența începând cu ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, este presa de orientare socialistă. Cu o virulență ieșită din comun, eforturile presei socialiste sunt îndreptate împotriva monarhiei, ca sistem de guvernământ. Campaniile împotriva reprezentantului monarhiei în România (socotită inferioară sistemului republican), se caracterizează prin demolarea tuturor realizărilor regelui și hiperbolizarea sau accentuarea acțiunilor negative sau a defectelor acestuia. Imaginea propagată de această categorie a presei este exagerat negativă, violența verbală, atacurile la persoană sau chiar incitarea reprezentând tehnicile prin care, probabil, se urmărea radicalizarea populației împotriva unui monarh considerat criminal, malefic sau chiar demonic.

La polul opus, imaginea idealizată a liderilor este transmisă prin portretele oficiale răspândite maselor, calendarele, ce acordau un loc de cinste sărbătorilor domnești, almanahurile sau alte materiale menite popularizării biografiei sau unor imagini pozitive ale conducătorului. În acest sens, am abordat și iconografia oficială (reprezentările de pe monede, medalii, decorații sau monumente), care avea același rol, de propagare a imaginii emblematice a liderului sau a marilor sale înfăptuiri. Tot în categoria surselor care aduc în lumină o imagine idealizată a personalităților lui Alexandru Ioan Cuza sau Carol I intră și manualele școlare, diferite regulamente din epocă, discursuri oficiale – laudative, susținute și/sau publicate cu ocazia celebrării puterii, în contextul împlinirii unui număr rotund de ani

de domnie, sau a unor evenimente speciale, dar și o parte a literaturii: ode, poezii de slavă închinată domnitorului Alexandru Ioan Cuza sau lui Carol I, legende, balade, povestiri, nuvele, piese de teatru, sau chiar romane de popularizare. Toate au avut un important rol în popularizarea unor ipostaze pozitive, eroice, în care se regăsea imaginea celor doi lideri.

O categorie privilegiată a surselor a fost memorialistica, deoarece, după cum considera și Philippe Ariès, memoriile sunt „*mărturii vii*”, ce prezintă fragmente autentice de „*istorie totală*”¹. Din punctul de vedere cantitativ, memoriile au constituit sursa predominantă, ele furnizând în mod direct variante ale percepției imaginii personalităților. Jurnalele, notele zilnice, corespondența, au contribuit în aceeași măsură la înțelegerea istoriei transmise de autorii acestora. Cu toate că au o amprentă puternică de subiectivism, aceste surse sunt expresia sinceră a unei istorii trăite, ele furnizează, deci, chiar dacă printr-o prismă personalizată, cele mai veridice impresii asupra principilor Alexandru Ioan Cuza și Carol I. Considerate ca având o mai mare valoare în cercetarea științifică, dat fiind caracterul lor inedit, este necesar a fi amintite și sursele arhivistice. Cu potențial informațional semnificativ sunt fondul Casei Regale cu ale sale șase mari părți structurale („Casa Regală. Documente Oficiale”; „Casa Regală. Documente Personale”; „Casa Regală. Diverse”; „Administrația Centrală a Domeniilor Coroanei”; „Castele și Palate”, „Casa Regală. Miscelaneu”;), precum și fondul personal „Alexandru Ioan Cuza”.

Documentele sau volumele de documente publicate, au avut, de asemenea, un rol important în lucrare, prin urmare, nu trebuie trecute cu vederea în enumerarea surselor. Ele constituie motivul departajării de abordările anterioare sau actuale ale fenomenului studiat, prin faptul că ne conduc la sursele și înțelesurile originare. Fie că e vorba despre documente oficiale (acte, rapoarte, procese verbale ale unor ședințe, corespondență oficială, adrese etc.), fie de unele documente cu un caracter mai personal, alocuțiuni, cuvântări publicate, mesaje domnești și regale, depeșe telegrafice, ele au furnizat informații neprelucrate, directe, care au dezvăluit perspective autentice.

Folclorul, mult mai bogat în referințe despre Alexandru Ioan Cuza, în comparație cu Carol I, deși oferă trăsături exagerate ale personajelor, amplificate prin lupa emoțională, izvorăște din trăiri reale. De asemenea, receptarea în mod identic a motivelor folclorice în zone relativ îndepărtate ale țării, relevă un adevăr comun de la care pornesc, imposibil de inventat. Percepția populară asupra imaginilor liderilor Alexandru Ioan Cuza și Carol I ne-

---

¹ Philippe Ariès, *Timpul istoriei*, traducere de Răzvan Junescu, Editura Meridiane, București, 1997, p. 40.

a fost accesibilă doar prin intermediul folclorului consemnat într-o mare diversitate de specii literare, ceea ce ne-a trimis spre consultarea culegerilor în domeniu.

Structura lucrării este organizată în capitole și subcapitole, care îmbină dimensiunea tematică, cu cea cronologică. Arhitectura lucrării urmează o logică simplă în alcătuire. Dacă primul capitol, intitulat „*Puterea politică între realitate și simbol*”, este rezervat unei introduceri în mentalul politic, având rolul de platformă teoretică, cercetarea este structurată în oglindă pentru restul lucrării. Capitolul al doilea („*Domnitori / regi și strategii politice între 1859 – 1914*”) este destinat prezentării strategiilor și implicațiilor lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I în gestionarea complicatei istorii în care au trăit, cu specificarea succeselor sau a eșecurilor alegerilor făcute.

Capitolele al III-lea și al IV-lea („*Imaginea liderului Alexandru Ioan Cuza în mentalitatea românească din Principatele Române Unite (1859-1866)*”, respectiv „*Imaginea domnitorului/regelui Carol I la românii din Principatele Unite și Vechiul Regat (1866-1914)*”) realizează o dezvoltare în esență a demersului nostru științific: decelarea imaginilor plurifațetate sub care se prezintă cei doi conducători, precum și a modului de receptare a acestora, conform unor grile personalizate.

Pentru a întregi tabloul proiectat de elitele societății lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I, capitolul al V-lea, intitulat „*Oglindirea principilor Alexandru Ioan Cuza și Carol I în relațiile cu instituțiile statului*”, este destinat analizei imaginilor ce reies din interacțiunile pe care aceștia le-au avut cu Armata și Biserica.

Ansamblul ar fi incomplet dacă am neglija perspectiva maselor populare asupra celor doi lideri, fapt pentru care am considerat imperios necesară introducerea capitolului al VI-lea, denumit „*Imaginea lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I în mentalitatea populară*”, referitor la reflectarea subiectivă a lor prin oglinda folclorului și a altor surse de proveniență rurală.

Abundența surselor și a materialului informativ ne sugerează ideea că această teză ar fi validat și opțiunea partajării în două studii separate, dedicate personalităților lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I. Asumarea unei astfel de variante ni se pare mai comodă și facilă, însă prin demersul de față am reușit să găsim traiectorii interesante de evoluție a mentalităților colective, analogii complexe asupra reprezentărilor subiective, să surprindem procese evolutive întinse pe durate mai lungi de timp, care altfel n-ar fi fost posibile, și ne-ar fi privat de satisfacțiile obținute parcursul unei cercetări de aproape șapte ani.

Cercetarea noastră își propune, așadar, să fie un pas înainte în diversificarea modalităților de studiere a istoriei, iar prin implementarea acestei strategii moderne, să ofere

o nouă viziune asupra complexității fenomenelor vieții social-politice la momentul investigat.

Convins fiind că istoria este una dintre științele orientate spre studierea vieții, am inițiat această cercetare propunându-mi să surprind fațetele multiple care compun conglomeratul realității în toată complexitatea sa, din două două etape istorice consecutive, tratate până în prezent la modul didactic, reductiv și esențializat, după cum am observat în urma consultării unei ample literaturi de specialitate. Cercetarea mea are drept scop, de asemenea, investigarea perspectivelor multiple sub care ni se înfățișează conducătorii țării din perioada 1859-1914, dar care, din nevoia de a fi receptați dintr-o perspectivă unică, generalizatoare, au fost privați tocmai de una dintre dimensiunile lor umane – percepția plurifațetată pe care viața o rezervă tuturor. În mod diferit față de istoriile clasice, în care evenimentul consemnat cronologic primează, în cele șase capitole ale acestei teze, am pus accentul pe documentele personale respectiv corespondența, mărturiile, memoriile, creațiile ori impresiile subiective care ne-au oferit un material original pentru reconstituirea coordonatelor ontologice, rezultate din analiza imagologică propusă încă din introducere.

Constituirea României ca stat, recunoașterea internațională a suveranității și a independenței sale, nașterea națiunii române, înființarea instituțiilor fundamentale și legiferarea funcționării lor, modernizarea vieții publice, intrarea cu demnitate în rândul țărilor europene sunt doar câteva înfăptuiri indisolubil legete de numele a doi lideri, Alexandru Ioan Cuza și Carol I, două personalități, pe cât de contrastante (prin origine, educație, caracter, filosofie de viață, context istoric, etc.), pe atât de asemănătoare în devotamentul, loialitatea și patriotismul cu care s-au pus în slujba înaltelor idealuri ale poporului român, pe care l-au slujit cu spirit de sacrificiu martiric.

Studierea evoluției pe scena politică a personalității domnitorului Alexandru Ioan Cuza aduce în fața cercetătorului un destin mai puțin obișnuit, care lasă în permanență un spațiu neelucidat, susceptibil interpretărilor și supozițiilor.

Aparent lipsit de importanță în planul vieții publice, deși fiu de boieri cu un ascendent istoric interesant, care studiasse în Franța, participase la Revoluția de la 1848 și la uneltirile împotriva domnitorului Mihail Sturza, fiind ulterior exilat, Alexandru Ioan Cuza intră în atenția concetățenilor abia în contextul protestelor ce au urmat alegerilor pentru Adunările ad-hoc, când numele candidaților unioniști au fost înlăturate de pe liste. El demisionează din funcția de pârcălab de Galați, protestând astfel împotriva abuzului caimacamului Vogoride, care, sub pretextul unor sarcini de serviciu, îl îndeapărtează de scena electorală, cunoscându-

i orientarea pro-unire. Decizia sa este excesiv popularizată, indignându-i nu numai pe unioniști, ci și cercurile diplomaților străini, care au externalizat-o.

Devenirea politică a viitorului domn pornește, indubitabil, de la evoluția sa alături de mișcarea unionistă, fără a-și găsi, însă, în totalitate, motivația pertinentă în suportul oferit de aceasta. La o privire mai atentă, o schimbare bruscă de ritm al evenimentelor ne îndeamnă să credem că o subtilă strategie a succesului a început să funcționeze, declanșând mecanismul propulsării lui Alexandru Ioan Cuza spre cea mai înaltă funcție în stat. Încă în timpul domniei lui Grigore Ghica, în doi ani este avansat vertiginos în ierarhia funcțiilor importante, ca președinte al Judecătoriei Covurlui, apoi director în Ministerul de Interne, dobândește rang de vornic, este numit pârcălab al orașului Galați. Mult mai accelerată este ascensiunea sa în ierarhia militară, când, într-un singur an urcă prin mai multe ranguri, de la gradul de sublocotenent, la locotenent, căpitan, maior, colonel, ajutor de hatman al miliției și apoi hatman, ca, în final, să fie numit comandant al întregii armate din Moldova. Este evident că hotărârile decise în spatele cortinei, de liderii unioniști, care își desemnaseră deja candidatul, declanșaseră procedurile de pregătire a lui Cuza pentru a corespunde tuturor canoanelor legate de rang, funcție, distincții și titluri. Toate aceste avansări incredibile și în afara uzanțelor nu rezultă dintr-o evoluție profesională firească și nici din merite câștigate natural, ci dezvăluie faptul că intențiile partidei sale erau de a-l prezenta drept “candidatul ideal” la tronurile celor două Principate. Cunoscând caracterul puternic al lui Cuza, nu putem vorbi despre parvenitism sau interese materiale, ci, mai degrabă, despre acceptarea compromisului necesar pentru a se pune în slujba idealurilor Unirii. În aceeași ordine se înscrie și adoptarea unei atitudini rezervate privind opțiunile sale, după alegerea ca deputat de Galați, spre deosebire de alți unioniști, mult mai vocali și înflăcărați, cum ar fi M. Kogălniceanu, C. Negri, C. Manolache. Astfel, momentul dublei alegeri îl găsește pe Cuza în plină strălucire. Devenise foarte popular datorită demisiei sale, dobândise faimă nu numai în țară, dar și în exterior, avea o carieră de prim rang.

Ideea alegerii lui Cuza drept candidat avea în vedere mai multe aspecte: calitățile sale incontestabile, printre care o inteligență scilpitoare și un caracter ferm, dar și faptul că personalitatea sa era mai puțin implicată pe scena politică, fiind agreată inclusiv de deputații conservatori, însă nu trebuie ignorată realitatea că în spatele său exista o armată la care se putea recurge în caz de nevoie. Așa se explică derularea fără contorsiuni a scenariului alegerilor de la 5/17 ianuarie 1859, din clădirea Muzeului de Istorie Naturală de la Iași, când votanții contracandidatului său, Gr. M. Sturza, au trecut de partea lui Cuza, acesta obținând unanimitatea de 48 de voturi.

În Țara Românească, la apelul lui Vasile Boerescu, și el candidat la domnie, susținerea candidaților paridei naționale, Nicolae Golescu și Dimitrie Ghica, a fost în cele din urmă abandonată în favoarea domnitorului moldovean. Deputații conservatori și-au demonstrat și ei solidaritatea, într-un mod neașteptat, deși dețineau majoritatea, iar bătălia intereselor fusese mult mai aprigă decât în Moldova. Alegerea în unanimitate de voturi a lui Alexandru Ioan Cuza a atras un succes răsunător. Este posibil ca luarea acestei decizii să fi fost influențată și de uriașa presiune psihică generată de prezența mulțimilor mobilizate de partida națională pe Dealul Mitropoliei. Avându-se în vedere amenințările interne și externe ce planau asupra Principatelor în acel moment, presupunem că negocieri secrete au făcut posibilă alegerea pașnică a lui Cuza-Vodă, convenabil pentru toate părțile, stabilindu-se caracterul provizoriu și de conjunctură al domniei sale. Indiferent care au fost mecanismele și strategiile oculte, la 24 Ianuarie 1859 Alexandru Ioan Cuza devenea domn al Principatelor Române Unite, “cu mila lui Dumnezeu și voința națiunii”, recurgând la această sintagmă ca la un act de legitimare pe Tron, încă din momentul depunerii jurământului. Constatăm afirmarea dublei origini a puterii: providențială și cea a Națiunii, ridicate la valoarea de instituție sacră.

Intrarea triumfală a noului domn în București a fost pe cât de măreață, pe atât de încărcată de simbolism. Ea a fost întâmpinată cu o explozie de entuziasm general din partea poporului, dornic să-și manifeste totala adeziune și speranța într-o viață mai bună. Imaginea domnitorului cunoaște în aceste momente o strălucire ce va deveni referențială, încrederea poporului atingând cotele maxime. S-a vorbit despre acest moment ca despre un eveniment unic în istoria ceremoniilor, prin amploarea serbărilor publice, a uralelor, a aclamațiilor, prin durata și anvergura fără precedent, prin extinderea pe întreg teritoriul țării, până la românii din Transilvania.

Dacă la începutul domniei comportamentul de fațadă al separatiștilor și al pretendenților la înalta funcție reușea să mascheze ipocrizia, pentru a evita marginalizarea ori excomunicarea, cu timpul, neapartenența domnitorului la clasa marii boierimi, moștenitoarea de drept a Tronului, dar mai ales tupeul unui boier de rangul al doilea de a candida, au acutizat sentimentul răzbunării, confirmat prin uneltiri și comploturi (cel polonez ori cel de la București din 1859). Aceștia considerau că domnitorul fusese ales pentru îndeplinirea obiectivelor Adunărilor ad-hoc și, în special, pentru organizarea aducerii unui principe străin pe Tronul Principatelor Unite. Domnia sa era privită ca pasageră, Al. I. Cuza fiind apreciat doar ca exponentul programei mișcării unioniste și i se cerea să-și dovedească loialitatea față de principiile care i-au asigurat victoria. Însuși I. C. Brătianu, printr-un

memoriu, îi atrăgea discret atenția domnitorului că îi datorează succesul la Tron și că nu este decât produsul unei conjuncturi favorabile și beneficiarul programului său personal de guvernare. Nici în partida boierilor domnia lui Cuza nu era prevăzută a fi de lungă durată. Existau așteptări și tentative ca Poarta să nu îl confirme. Alexandru Ioan Cuza s-a dovedit, însă, a nu fi atât de manipulabil cum se estima.

Încă din primul an de domnie, pe măsura trecerii timpului, imaginea lui Cuza începe să pălească, iar curba popularității sale cunoaște un traseu descendent. După euforia Unirii, apar frământările, îngrijorarea, dubiul. Masele așteptau reforme radicale imediate, iar tergiversarea îndeplinirii promisiunilor din programul unioniștilor a afectat serios imaginea domnitorului, preocupat în acest moment mai mult de recunoașterea alegerii sale. Contrastul dintre mesajul formulat inițial și acceptarea, în martie 1859, a prelungirii obligațiilor țaranilor față de moșieri, pentru a nu periclita producția agricolă, precum și reaprinderea luptelor politice între liberali și conservatori, au contribuit la încetățenirea convingerii că patriotismul domnitorului nu a fost decât de paradă. Nemulțumirea s-a propagat ca sentiment general în toate straturile societății. Liberalii radicali clamau limitarea puterii domnitorului prin democratizarea sistemului politic, dar nu ezitau să incite masele într-un mod dăunător noului stat, aflat într-un echilibru precar, îndeosebi din cauza amenințărilor din exterior.

Poziționarea lui Cuza deasupra partidelor a declanșat competiția avantajului, exacerbarea rivalităților, iar efectele au fost instabilitatea guvernamentală, incoerența în politica de reforme promise, paralizarea progresului și acutizarea tensiunilor dintre conducător și Adunare (divergențe de concepții ideologice, de programe ale reformelor, intoleranța domnitorului la opoziția de opinie, exagerarea autoritarismului acestuia). În timp ce Al. I. Cuza evita colaborarea cu conservatorii (partidul majoritar, dar și al marilor proprietari funciari), presupuși actanți în acorduri ostile, aceștia își manifestau neîncrederea prin blocarea activității Guvernului și a Adunării, dar încă respectând regula luptelor politice de a nu-l implica direct pe șeful statului (pe principiul "*Domnul nu poate greși*"). Se nășteau, însă, și în rândurile liberalilor, resentimente tot mai profunde, potențate de măsuri radicale, instituite prin ordin domnesc, cum ar fi suspendarea unor publicații neprietenoase, chiar condamnarea redactorilor (N. T. Orășanu, Em. Chinezu), aplicarea cenzurii, restricții și taxe asupra presei liberale.

În această atmosferă conflictuală, domnitorul se găsește adesea nevoit să recurgă la o atitudine împăciuitoare, devenind mediator între tabere, solicitând înțelegere, iertare a erorilor trecutului, pacificare, pentru a se putea trece spre o nouă etapă. Discursul său conține, în mod redundant, referiri la liniște, toleranță, pace, ca atitudini necesare pentru

salvarea României, care își dorește unirea conștiințelor printr-o reală înfrățire. Ipostaza în care se înfățișează liderul românilor, la sfârșitul primului său an de domnie, rămâne cea mesianică, Alexandru Ioan Cuza lansând apelul la unirea tuturor în jurul Tronului, „*într-o singură și aceeași dragoste, într-o singură și aceeași îngrijire*”, prin bine-cunoscuta expresie ecumenică: „*Veniți toți la mine*”². Deși se prezintă ca avocat de pace, mesajul său îndemnând la înfrățire, toleranță, împăcare, tonalitatea discursului se schimbă brusc atunci când apare subiectul despre „*chestia țăranilor și a proprietății*”, Cuza amenințând să suprima prin măsuri drastice orice opoziție față de legile, în lucru, ale reformelor promise în domeniul agricol.

Cu toate acestea, entuziasmul patriotic al maselor, din zilele Unirii, se stinsese. O dezamăgire generală se instaura progresiv, pe fundalul pauperizării tot mai accentuate a populației, al creșterii numărului taxelor și impozitelor, reclamată de extinderea aparatului administrativ și militar în noul stat. Revoltele au început să apară (la Craiova, Pitești, Ploiești, Caracal, Giurgiu, Calafat), în condițiile recesiunii economice și ale sporirii fiscalității, generate de incoerența guvernării. Aceeași concluzie dezastruoasă poate fi extrasă și după trei ani de la Unire: Principatele Române nu luaseră cu adevărat startul spre modernizare și spre reformele așteptate de la Alexandru Ioan Cuza, cu toate că imaginea sa era încă protejată de unda de simpatie populară de la începutul domniei. Ezitățile, greșelile politice, coroborate cu mentalitățile ostile ori retrograde ale adversarilor și cu sărăcia din țară, încep să apropie umbrele îndoielii față de persoana domnitorului.

Totuși, imaginea pozitivă din mentalul colectiv persistă, fiind alimentată periodic de realizări ce reaprind fiorul speranței naționale. Astfel, înființarea Universității din Iași, la 26 octombrie 1860, atrage asupra lui Cuza faima de protector al culturii, apărător al științei și susținător al regenerării culturale a țării; unificarea armatei ridică moralul popular; dar dintre toate, cel mai edificator pentru atașamentul poporului este momentul obținerii firmanului de investiție și al recunoașterii internaționale a Unirii Principatelor. Vizita la Constantinopol și ceremonialul distins, cu care nici un domnitor român nu mai fusese onorat, atrag sporirea prestigiului lui Alexandru Ioan Cuza, atât în țară, cât și în afara ei. Uniunea deplină, înfăptuită prin centralizarea puterii în Principate, oficializarea numelui țării, România, unificarea administrativă și cea legislativă, chiar condiționate de anumite limitări, nu puteau să nu propulseze personalitatea domnitorului în rândul celor mai iubiți eroi ai luptei pentru drepturile românilor. La evoluția firească a sentimentelor, este posibil să-și fi dat concursul

---

² „Naționalul”, anul al II-lea, nr. 104, 10 decembrie 1859, p. 416.

și strategia personală de capitalizare a succesului, pe care o remarcăm cu ocazia rostirii Proclamației din 23 decembrie 1861, când Alexandru Ioan Cuza își asumă în totalitate meritul întemeierii națiunii române, fără a-și evidenția câtuși de puțin colaboratorii. Manifestațiile de bucurie, scrisorile omagiale impresionant numeric, discursurile de felicitare, demonstrațiile de atașament, urările lasă toate impresia că ascendentul realizat asupra românilor nu are limite și va dura veșnic, iar resuscitarea ideii unui „nou început” se reinstalează zgomotos în retorica politicienilor.

Ca și cu alte ocazii, euforia resimțită, se pare că a fost efemeră. În intervalul dintre 24 Ianuarie 1862 și 2 mai 1864, până la lovitura de stat, lupta constituțională se întetește cu și mai mare frenezie, blocând legi fundamentale, ca secularizarea averilor mănăstirești, legea electorală, reforma agrară și declanșând critici tot mai directe spre domnitor (C. D. Aricescu publică poezia „Odă la Grecia”, un îndemn, ușor de descifrat, adresat soldaților români, la insubordonare și la întoarcerea armelor spre conducător). În intervalul 1862-1863 presupunem că se poate găsi actul de naștere al „monstruoasei coaliții”, fiindcă acum cele două grupări de opoziție se apropie spre a realiza alianțe menite să organizeze înlăturarea domnitorului. Insistențele acestuia pentru a înfăptui reforma agrară, justificate de frământările populare (răscoala din Buzău, condusă de Niță Mălăierul), sentimentele de frustrare, atât ale liberalilor, cât și ale conservatorilor (Cuza era bănuț a fi în spatele asasinării lui Barbu Catargiu) atrăgeau tot mai multe animozități. Boierii nu se mai sfiau să îl transforme pe Cuza în ținta batjocurii, insultelor și a glumelor răutăcioase.

Dintr-o perspectivă exterioară, ipostaza lui Alexandru Ioan Cuza apare drept cea a unui lider luminat, convins de necesitatea aplicării unor mari reforme vizând îmbunătățirea stării țăranilor, dar obstrucționat în intențiile sale de opoziția sistematică și nechibzuită a Camerei, formate în special din dușmanii săi, mobilizați doar de interese personale sau de grup. Se impunea o acțiune decisivă pentru a curma răul. Cum era de așteptat, efectul loviturii de stat din 2 mai 1864 asupra imaginii domnitorului în rândul maselor populare, nu s-a lăsat așteptat, fiind unul pozitiv. Implicarea în plebiscit a poporului, atât de ignorat până atunci, a deblocat mecanismele încrederii, încât Proclamației către țară nu-i mai rămânea decât să dezamorseze acea stare explozivă generalizată, formată din nemulțumiri, dezamăgiri și frustrare. Cuza își consacra imaginea de lider dedicat în totalitate țării prin ingenioasa lui strategie discursivă, accentuând asupra efortului consumat într-o luptă fără rezultat cu oligarhia dușmană bunăstării publice. Astfel își asigură puteri depline, apelând la votul salvator al națiunii, pe care o pune în postura de răspunzătoare pentru opțiunea României. Ingeniozitatea sa plasa într-un plan secund instaurarea unei domnii autoritare,

inspirând imaginarului, printr-o reducere maniheistă, încleștarea dintre două tabere diametral opuse: ale binelui și ale răului, inoculând subtil și ideea pericolului. Un asemenea tip de discurs nu avea cum să nu obțină un succes colosal, răspândit până în afara granițelor țării, unde, Puterile Garante, convinse, îi aprobă reformele constituționale. Un nou val de efuziune populară confirmă atașamentul maselor față de Cuza (adrese de felicitare, Te-Deum-uri, discursuri, serbări, petreceri populare, depeșe etc.). Din unghiul opoziției reduse la tăcere, însă prindea contur imaginea unui lider șiret, care, printr-un discurs meșteșugit și prin manipularea inteligentă a maselor, și-a asigurat puteri depline în stat, lăsând poporului impresia că îi face dreptate.

Perioada care a urmat loviturii de stat a însemnat eliberarea tuturor căilor pentru punerea în practică a proiectelor marilor reforme și se remarcă printr-o febrilitate fără precedent în adoptarea legilor, reînviind așteptările și speranțele românilor. Legile promulgate între 1864-1865 au dat startul procesului de reorganizare pe baze moderne a justiției (se emit Codul civil și Codul penal), a învățământului și instrucțiunii publice (se impune obligativitatea învățământului primar, care devine gratuit, se promite construirea de școli în fiecare sat), a economiei, dar cea cu impactul cel mai puternic asupra popularității domnitorului a fost, fără îndoială, reforma agrară., care a însemnat calea de intrare în legendă a personalității lui Alexandru Ioan Cuza.

Împroprietărirea țăranilor, desființarea clăcii, a dijmei și a altor dări și obligații în muncă din partea țăranilor a însemnat enorm pentru țăranimea clăcașă, dar a dovedit și respectarea promisiunilor pe care Cuza le făcuse, ceea ce l-a înălțat pe domnitor la statutul de idol al poporului: „*marea făgăduință dată vouă (...) și dorința mea cea mai vie s-au împlinit*”³. În acest moment prestigiul domnitorului atinge din nou cote maxime, iar adorația oamenilor care îl întâmpinau pretutindeni închinându-i-se, denotă asocierea sa cu trimisul lui Dumnezeu, Mesia: „*Tu ne dai lumina, tu ne dai viața și tu ești pretutindeni stăpânitor, unicul Domnitor, care ai fost merit de Dumnezeu Sfântul să fii mântuitorul nostru*”⁴. Dimensiunea mesianică a lui Cuza-Vodă se împletește cu cea paternă, dar și cu ipostaza Salvatorului, în sensibilitatea colectivă.

Evenimentele de la 2 mai 1864 și reforma agrară au generat schimbări majore și în atitudinea elitelor politice față de Alexandru Ioan Cuza. Nu vorbim de sentimente negative, ci de o reală ură din partea adeptilor conservatorismului și o dușmănie fățișă dinspre liberali, conducând la solidarizarea celor două tabere și la constituirea unei alianțe provizorii,

---

³ „Monitorul. Jurnal Oficial al Principatelor-Unite-Române”, nr. 181, 15/27 august 1864, p. 811.

⁴ Idem, nr. 203, 11/23 septembrie 1864, p. 913.

imposibile în alte condiții. Vizând detronarea lui Cuza, începe o amplă campanie denigratoare, atât pe plan intern, cât și extern, ce ținea compromiterea imaginii acestuia până la a se concluziona că nu mai corespunde voinței generale. Era înfățișat ca un dictator trufaș, ce instaurase un regim despotic, sprijinit de o camarilă abuzivă de parveniți. Defectele și slăbiciunile domnitorului, trecute cu vederea la început, se transformau acum în arme redutabile de decredibilizare și pervertire a imaginii sale. Se crea astfel portretul negativ al unui om stăpânit de vicii și imoralitate, faimă ce avea să îl izoleze tot mai mult de elita vremii. Însuși domnitorul devenise cinic și disprețuitor, îndepărtându-se chiar și de foștii prieteni și colaboratori, precum Mihail Kogălniceanu, în schimb tolerând o camarilă de joasă ținută.

Panorama epocii include în acest moment proliferarea corupției la nivel social, administrația proastă, fiscalitatea excesivă, neplata la timp a salariilor, epidemiile de holeră, răzmerițele tot mai violente, instigarea mulțimilor la răzvrătire împotriva tiranului, de către liberalii radicali, etc. Toate vorbesc despre o situație din ce în ce mai dificilă în țară și o discreditare crescândă a domnitorului. De altfel, acesta pare tot mai schimbat și obosit, adoptând postura de lider care consideră că și-a îndeplinit misiunea și e gata să predea „ștafeta” unui prinț străin, așa după cum îi comunica împăratului Napoleon al III-lea printr-o scrisoare. Deși dovedește loialitate și patriotism, această afirmație a fost interpretată ca semn al slăbiciunii în fața opoziției și al neputinței menținerii Tronului. Graba cu care conspiratorii s-au unit sugerează nerăbdarea de a-și înlătura adversarul cu maximă urgență. Deși acesta afirmase că va preda puterea, nu îi este permisă abdicarea, ci se organizează lovitura de stat, pentru a se evita un final grandios și memorabil domniei lui Cuza.

În urma detronării, din 11/22 februarie 1866, domnitorul își acceptă impasibil soarta, demonstrând dezinteres pentru menținerea înaltei funcții și ia calea exilului. Recurgerea la metoda conspirației a presupus și implicarea maselor pentru a se crea impresia susținerii populare, dar sentimentele celor aproximativ două mii de participanți nu pot fi generalizate asupra întregului popor. „Monstruoasa coaliție” avea tot interesul să mascheze complotul, făcându-l să pară o acțiune amplă, populară. În realitate, dispariția lui Alexandru Ioan Cuza a generat sentimente de regret și dezamăgire, din păcate, exprimate tardiv. Lipsa reacțiilor de împotrivire ale populației la detronarea lui Cuza își are explicația în absența educației civice a maselor, care nu sunt capabile de nici o opinie politică proprie, primind totul cu resmnare, ca pe un dat al sortii, mai ales când vine „de sus”, de la guvernanți.

După abdicarea la Tron, personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza a fost supusă unei puternice campanii de denigrare, menite să legitimizeze noua ordine instaurată și să insuflă

sentimental eliberării de sub o domnie despotică, apăsătoare și periculoasă, purtată în special prin reviste liberale, ca “Românul”, “Trompeta Carpaților”, “Alegătorul liber”. Stigmatizându-l și diabolizându-l pe Cuza, iar la polul opus, atribuind aura de patrioți conspiratorilor, s-a reușit evitarea apariției sentimentului de vinovăție al complotiștilor ori de trădare a jurământului militar, în cazul cadrelor implicate, fiind totodată preîntâmpinate acțiunile dezaprobatore din partea poporului.

Alaiul frustrărilor și al nemulțumirilor generate de plecarea lui Alexandru Ioan Cuza nu s-a liniștit odată cu ocuparea Tronului de principele Carol I, spectrul domnului pământean supraviețuind mult timp în spatele imaginii domnului străin, ca element de comparație, cu fiecare așteptare neîmplinită ori nemulțumire ivită. Astfel, în preajma anului 1870, pe fundalul războiului franco-prusac, imaginea conducătorului Alexandru Ioan Cuza a revenit în atenție, reabilitarea sa demonstrând că încă se bucura de o largă popularitate și apreciere. Așa se explică de ce, în ianuarie 1870, a fost ales deputat de Mehedinți, chiar fără să candideze și deși se găsea în exil. În astfel de momente, imaginea domnitorului redobânda strălucirea din vremea Unirii, atribuindu-i-se și o aură romantică, prin accentuarea calităților sale, de la frumusețea fizică, la patriotism, loialitate, simțul datoriei și al dăruirii de sine, până la sacrificiul martiric.

Decesul Domnitorului Unirii a fost momentul ce a deschis calea îndreptării uriașei inechități a istoriei, ce pune sub semnul întrebării însăși moralitatea vieții politice românești. Din clipa sosirii în țară a trupului său neînsuflețit, până la înmormântarea sa, la 29 mai 1873, mii de țărani au întâmpinat sicriul pe drumuri ori prin gări, în manifestări impresionante de regret profund. Țara întreagă se cufundase într-o atmosferă apăsătoare, de jale și durere, aducându-i ultimul omagiu de recunoștință sinceră.

Mari personalități culturale au considerat de datoria lor să aducă lumină asupra memoriei domnitorului, motivate de revolta uriașei nedreptăți care i s-a făcut prin defăimare, oprobriu public și blamare, trecându-se sub tăcere înfăptuirea statului român modern și a reformelor de importanță capitală pentru evoluția viitoare a României. Semnalul a fost dat de Mihail Kogălniceanu, dar la fel de responsabil s-a simțit și Mihai Eminescu, apărător vehement al imaginii lui Cuza-Vodă, în paginile ziarului „Timpul”, unde adresa cuvinte neiertătoare trădătorilor. Au urmat A. D. Xenopol, Titu Maiorescu, Radu Rosetti, iar mai târziu, Nicolae Iorga și-a asumat rolul cel mai important de a readuce la locul bine-meritat din conștiința publică imaginea Domnului Unirii, ridicând vâlul denigrărilor liberal-radicală de pe memoria sa. Cu trecerea timpului, aniversările Unirii, comemorările și celebrările unor

evenimente au permis revenirea la o viziune nepărtinitoare, asupra domnitorului Alexandru Ioan Cuza, căruia i se iartă, totuși, „păcatele lumești”.

Primele consemnări ale numelui lui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen apar în presa românească în contextul refuzului venit din partea contelui Filip de Flandra, nepotul regelui Filip I al Belgiei, de a ocupa Tronul României și le sunt asociate beneficiile reprezentate de aducerea la conducerea țării a unui prinț înrudit cu marile familii suverane ale Europei, în special, cu familia imperială franceză și cu dinastia domnitoare în Prusia. A valorat mult în ochii opiniei publice românești ideea că însuși Napoleon al III-lea l-ar fi propus și susținut, politicienii români angrenați în această campanie știind cu abilitate să-i câștige capital politic prin apăsarea pe coarda sensibilității filo-franceze a compatrioților.

Descendent al unei vechi familii nobile din Suabia, înrudit cu regele Wilhelm I, Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern - Sigmaringen se afla la vârsta de 27 de ani, absolvise cursurile școlii de cadeti din Munster și pe cele ale Școlii de Artilerie și Geniu din Berlin și dobândise o anumită experiență profesională ca locotenent secund în regimentul de artilerie și gardă sau ca voluntar în al doilea război al Schleswigului. Era un tânăr „*sănătos la minte și la trup, extrem de serios, muncitor, ordonat și metodic, perfect echilibrat, cunoscător într-ale armelor, orientat în viața socială și cu un remarcabil simț politic*”⁵.

Stratagama faptului împlinit, prin care propaganda încerca accelerarea luării unei hotărâri din partea Casei de Hohenzollern vădește graba de a se împlini vechiul deziderat al clasei politice românești, stipulat și prin rezoluțiile celor două Adunări ad-hoc, din 1859, de a se aduce la tron un principe dintr-o veche dinastie europeană.

Deși I. C. Brătianu anunța printr-o depeșă expediată la Dusseldorf, succesul uriaș al prințului în urma votului popular, precum și dorința națiunii înfrățite de a-l avea pe Tron, sentimentele încă puternice față de Alexandru Ioan Cuza, precum și absența oricăror informații despre acest candidat au dus la conturarea unei imagini preconceptuate, însumând trăsăturile clasice ale prototipului uman german, puțin agreate printre români, pentru unii Carol rămânând până la sfârșitul domniei, „prusacul”. Nu au lipsit acțiunile anticarliste (culminând cu aceea de la Iași, din 3 aprilie 1866, coordonată de Nicolae Rosetti – Rosnovanu), care, fie au fost neglijate, fie au fost înăbușite în sânge, pentru a se evita o intervenție pacificatoare din partea Turciei, care ar fi periclitat unitatea țării. Așadar, Carol I se instala pe tron fără a avea o bază populară, chiar se poate afirma, pe un fundal format din

---

⁵ Stelian Neagoe (autor secundar), *Memoriile Regelui Carol I al României - de un martor ocular*, vol. I: 1866-1869, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 13.

rețineri și aversiune față de mediul german din care provenea, privit ca incompatibil cu spiritual latin al românilor, chiar de elita culturală (Cezar Bolliac, Ion Heliade Rădulescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu).

La polul opus, se încearcă legitimarea alegerii prințului Carol prin discursuri invocând voința divină ori alte instanțe superioare, ca Poporul, Națiunea, Rațiunea de Stat. Treptat, retorica pro-carlistă încetățenește ideea predestinării, conform căreia există o filiație directă, transcendentă, între Dumnezeu și alesul Său, care îi atribuie acestuia însușiri mesianice. Destinul sacru al lui Carol, de a deveni domnitor român nu mai poate fi contestat, din moment ce însuși Creatorul îl consideră „trimisul Său”, orice opoziție însemnând refuzul voinței divine.

Pentru încetățenirea prințului se încerca o retorică menită să îi confere popularitate, dar, cum nici oratorii nu îl cunoșteau, efectul scontat nu a fost atins. S-a recurs și la strategia denigrării lui Cuza, descris în antiteză, pentru a se demonstra avantajele întronării unui străin. Toate aceste tehnici populiste au insuflat o stare de efervescență și așteptare supradimensionată prin promisiunile și încântarea maselor cu imaginea unui viitor strălucit.

Momentul intrării lui Carol în țară, în ziua de 8/20 mai 1866, pe la Turnu Severin, a permis formarea unei imagini apropiate realității, prin însăși natura percepțiilor subiective. Cosmetizarea, idealizarea au dispărut, iar cortegiul întrebărilor le-a luat locul. Dacă pentru unii el însemna un ideal împlinit, deci prilej de bucurie, alții aveau suficiente motive de mahnire, dar, în mod unanim, pentru întreg poporul, venirea prințului suscita optimismul unui nou început. Scepticii erau convinși că și această domnie va fi efemeră.

Primirea prințului Carol, organizată de Guvern, a fost fastuoasă, vizând atât transmiterea încrederii pe care poporul i-o acordă, cât și conștientizarea maselor asupra mării personalități care le face onoarea de a accepta Tronul. Traseul călătoriei este scena unor manifestări entuziaste și originale ale populației, cu urale, aclamații, jerbe și ploi de flori, muzici, steaguri, cuvântări, porumbei, iar finalul, intrarea în București, atinge grandiosul, prin prezența a peste 30 000 de oameni. Primarul îi înmânează cheia orașului, iar o ropotă de ploaie scurtă, în condițiile secetei cumplite, dă dimensiunea divină a momentului. A urmat la Mitropolie un scurt Te-Deum, jurământul și un discurs, în care se relua tema predestinării și se iniția alta, dragă lui Carol până la sfârșitul domniei, aceea a sacrificiului de sine pentru a prelua povara destinului României. Mai târziu, ideea va fi completată cu aceea a renunțării la o viață liniștită în luxul și opulența Occidentului sau cu detaliile unei munci asidue, impuse de datoria devotamentului pentru țară, dar nu va lipsi nici afirmarea hotărârii sacrificiului suprem și fără ezitare, dacă patria i-l cere.

Prințul Carol se înfățișa, odată ajuns pe pământ românesc, drept un occidental uimit de contrastele ce se arătau la tot pasul față de lumea civilizată, dar totuși, plăcut surprins de căldura cu care a fost primit în noua sa țară.

Imaginea domnitorului, la început de carieră, era, pentru o bună parte din elita românească, aceea a garantului unei noi ordini, a stabilității și a sfârșitului vremurilor de încordare. Înțelegând situația poporului, el a încercat să se bazeze pe speranțele românilor într-o ameliorare a vieții, căutând să se apropie de ei, pentru a-i cunoaște și pentru a-și spori popularitatea. De aceea adoptă o atitudine conciliantă cu separatiștii (Mitropolitul Moldovei Calinic Miclescu) și cu militarii implicați în detronarea lui Cuza, renunțând la măsurile punitive. Se creează astfel impresia că domnul este un om echilibrat, calm, nerăzbnător și înțelept. Efecte pozitive asupra imaginii sale a avut și vizita în Moldova, dar mai ales, obținerea recunoașterii sale de către Marile Puteri și Înalta Poartă, realizări care i-au întărit poziția de lider al românilor.

Evenimentele interne și internaționale din anii următori nu au fost favorabile prințului. Greutățile economice, instabilitatea guvernamentală, disputele politice, coroborate cu problema evreiască, manifestările antisemite, dar și necesitatea de a se orienta spre un guvern moderat pentru a-și asigura neutralitatea, au declanșat resentimentele lui I. C. Brătianu, urmate de o campanie antiguvernamentală violentă, cu pregnante note antidinastice. Imaginea principelui este denigrată, atribuindu-i-se situația dezastruoasă în care ajunsese țara. Nu au lipsit excesele formate din amenințări cu detronarea și readucerea lui Cuza, comploturile, amenințările cu moartea, jignirile adresate „prusacului venit să se înțolească”, atacurile la viața intimă, nestinse nici după căsătoria acestuia cu Elisabeta de Wied. Campania de presă purtată prin paginile ziarelor „Românul”, condus de C. A. Rosetti și „Traian”, al lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, conturează o retorică antidinastică, potrivit căreia principele Carol favorizează spolierea țării de către străini. Un rol de seamă în difuzarea unei anumite imagini l-a jucat și presa satirică, acuzând tutela economică străină, aservirea țării față de Germania, exploatarea României, devenite colonie germană, trădarea patriei. Ridiculizat, Carol e prezentat ca un contramodel pentru societate, un parvenit orbit de putere, lipsit de aura sacră și coborât în registrul inferior al existenței, pentru a trezi aversiunea (în revistele „Ghimpele” și „Asmodeu”).

Acutizarea crizei dintre liberali și Carol I a dus la șubrezirea și mai gravă a imaginii acestuia, în contextul candidaturii fratelui său Leopold la Tronul Spaniei și al izbucnirii războiului franco-prusac. La 8 august 1870, prin tentativa de înlăturare a domnitorului, cunoscută sub numele de „Republica de la Ploiești”, se încerca o solidarizare a complotiștilor

cu armata, dar planurile au eșuat, dovadă că stabilitatea ce domnea în țară convenea mult mai mult poporului, decât disputele interpartinice. De altfel, organizatorii puciului, Eugeniu Carada, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti, Nicolae Golescu, C-tin.Ciocârlan, D. Lecca, maiorul C. Pillat, Al. Candiano-Popescu nu au avut de suferit rigorile legii, fiind eliberați de o justiție părtinitoare, aducându-se un nou afront principelui. Dimpotrivă, acesta era înfierat în presa liberală pentru vendeta personală și spiritul malefic. Înfrângerea Franței în războiul cu Prusia a declanșat un nou val de denigrări și de zvonuri anticarliste, culminând cu atacul asupra incintei unde principele sărbătorea aniversarea regelui Wilhelm și victoria sa, în compania consulului german și a invitaților. Se urmărea crearea imaginii de lider nedorit, care nu își poate ține poporul sub control.

Pentru a pune capăt denigrărilor, Carol se decide asupra abdicării, anunțate sub forma unei scrisori către un prieten (fictiv), preluate și publicate de Augsburger Allgemeine Zeitung. Contextul internațional extrem de nefavorabil României după înlăturarea lui Napoleon al III-lea și pierderea protecției sale, a determinat aplanarea imediată a conflictului, iar acceptul dat de domnitor pentru dizolvarea Parlamentului, la 6/18 martie 1871, a calmat, prin efectul de bumerang, opoziția liberală. Noul guvern, condus de Lascăr Catargiu, a reușit estomparea luptelor antidinastice și relaxarea atmosferei politice din țară pentru o perioadă de cinci ani.

Imaginea domnitorului Carol își regăsește cu timpul, trendul pozitiv, printr-o politică bine coordonată și câteva strategii de prezentare aplicate subtil: vizite minuțios pregătite, ceremonii simbolice, punerea în lumină a spectrului puterii. Principele participă la momente inaugurale, cum ar fi punerea pietrelor de temelie pentru porturile Giurgiu, Brăila, Galați, organizează baluri la Palat, unde este invitată protipendada, onorează cu prezența diverse evenimente culturale (în 1873, prima Expoziție de Arte Frumoase) sau de societate (deschiderea Jockey-Clubului din București).

O imagine favorabilă, demonstrând fidelizarea elitei culturale românești, se conturează din discursurile academicienilor (Societatea Academică Română devine din 1879 Academia Română), care transmit gratitudinea pentru susținerea din partea domnitorului. Acesta ia parte adesea la lucrările sesiunilor, chiar se implică științific prin susținerea unor comunicări rostite în limba română și, ca urmare, va fi distins cu titlul de membru al înaltului for cultural, ulterior devenind președinte de onoare. Se conturează în acest mod, imaginea principelui Carol ca protector al culturii.

Interesul domnitorului pentru dezvoltarea învățământului a contribuit și la fidelizarea corpului didactic. Se urmăreau obiectivele primordiale: alfabetizarea, culturalizarea

populației, înființarea de școli, licee și universități, diversificarea ofertei didactice, dar, în subsidiar, se ținea și deșteptarea sentimentelor de devotament pentru dinastie în sufletele elevilor și ale dascălilor. Legea prin care se stabilea ziua de 10 mai drept zi de serbare școlară viza tocmai acest obiectiv.

Anii 1873-1874, deși nefaști pentru familia domnitorului, prin problemele de sănătate ale principesei Elisabeta și prin decesul unicei fiice, Maria, au reprezentat o perioadă în care imaginea lui Carol a câștigat mult pe planul afectivității populare (poate și din aceste cauze). Elita politică și ierarhii Bisericii se alătură conducătorului în momentele dificile prin care trece. Cu toate vicisitudinile traumatizante, Carol apare ca un conducător dârz, capabil să-și învingă trăirile personale, continuându-și misiunea cu și mai multă tenacitate.

Revigorarea luptei antiguvernamentale, în preajma anului 1875, atât din partea grupării liberale, cât și a organizațiilor formate pe criterii doctrinare, readuce în față acuzațiile de trădarea constituției, favorizarea taberei conservatoare și incorectitudinea în rolul de arbitru al disputelor politice, din partea lui Carol. Atacul la persoana domnitorului se maschează sub expresia „șah la rege” și include manifestații, articole de presă, limbaj violent, acuzații grave, adesea neîntemeiate, mobilizarea antidinastică a opiniei publice. Frecvența acestor acțiuni a dus la banalizarea lor, încât poporul a ajuns tot mai dezinteresat. Chiar domnitorul, obișnuit cu ele, devine din ce în ce mai tolerant. Pe lângă atacul intern, începe acum o serie de denigrări în presa din străinătate, proferate de autori români, sub nume fictive. După mai multe remanieri se constituie Guvernul I. C. Brătianu, care va menține la putere liberalii între 1876 și 1888. Opțiunea pentru acest guvern a fost o necesitate în politica urmărită de conducător, care dorea angajarea României în războiul dintre Rusia și Turcia, pentru dobândirea independenței.

Starea de zbucium sufletesc, de încordare și panică, generate de începerea războiului, prin bombardarea orașelor românești de la Dunăre și intrarea trupelor rusești pe pământul României, au dat naștere unor sentimente specifice stărilor de excepție, cerând, în imaginarul colectiv, un anume tip de lider, respectiv, Salvatorul. Angoasa, frica, insecuritatea au alimentat nevoia refugierii sub aripa protectoare a domnitorului, privit ca omul providențial al aceluia moment și în care Carol a știut să pozeze. Îi erau conferite atributele unui protector, chemat în acel moment culminant al istoriei să preia destinele țării și să le conducă spre un viitor ilustru. Carol a simțit această sensibilitate a românilor, beneficiind de context pentru a-și clădi un suport temeinic al solidarității. Declarațiile sale îi subliniază ipostaza de soluție de ultim resort, dar, în virtutea loialității sale, Carol își reafirmă disponibilitatea de a se jertfi pentru îndeplinirea misiunii sale sacre.

Participarea la ripostele artileriei române, bombardarea bateriei în care se afla Carol (15/27 mai 1877), precum și reacția avută (prin ridicarea chipiului și afirmația: „*Asta-i muzica ce-mi place*”), creează imaginea unui lider demn, fără frică de moarte, care merită încrederea poporului. Efectul imediat este acordarea recent înființatei medalii “Virtutea Militară” de către ministrul de război.

Ideea sacrificiului de sine primește acum conotații mesianice prin natura jertfei, care nu mai poate fi disociată de scopul său măreț. Mitul jertfei pentru creație este evocat ca o motivare a strădaniilor pentru transpunerea în realitate a idealurilor românilor, ceea ce îi atrage domnitorului și supranumele „Întemeietorul”, nu doar ca fondator al dinastiei românești, dar și al statului român independent. Poporul manifestă tot mai multă încredere în persoana conducătorului său, considerându-l cel mai în măsură să treacă România prin război pentru a cuceri mult râvnita independență. Acum se demonstrează spiritul prevăzător al domnitorului, în dedicația cu care își pregătise și înzestrase armata.

Proclamarea Independenței, la 9 mai 1877, a atras un val uriaș de simpatie pentru persoana domnitorului, materializată într-o avalanșă de felicitări venite din toată țara. Entuziasmul poporului era nedisimulat, sincer și direct. Mândria patriotică se făcea simțită pretutindeni. În ziua următoare, la 10 Mai 1877, la 11 ani de la intrarea în țară a prințului Carol, acum și cu ocazia Proclamării Independenței, discursurile erau, în majoritate, orientate spre evidențierea legăturii strânse între realizarea dorinței seculare a națiunii și principele Carol, persoana providențială ce făcuse totul posibil. Mulți dintre antidinastici cunoscuți au abandonat adversitățile și s-au înrolat sub comanda acestuia (Al. Candiano Popescu, Nicolae Rosetti-Roznovanu) sau i-au dedicat creații omagiale.

Din acest moment, imaginea domnitorului Carol va fi consemnată frecvent în ipostaza de militar, de comandant al oștilor ori strateg, fiind asociată împăratului Traian, ca simbol al gloriei străbunilor și al reînvierii vechilor virtuți ale neamului. Personalitatea domnitorului este privită dintr-o perspectivă nouă, calitățile sale sunt reconsiderate, accentul căzând acum pe dârzenie, perseverență, tărie de caracter, tenacitate, devotament față de soldați. Originea sa germană se transformă într-un atu. O fațetă mult mai umană se conturează din memoriile participanților la război, care lasă să se distingă omul afectat de nereușite, cuprins de remușcări pentru viețile curmate, sensibilizat de vicisitudinile frontului.

Întoarcerea în țară și intrarea triumfală în capitală, în fruntea armatelor victorioase se încarcă cu valențe simbolice, iar reprezentarea lui Carol primește acum aureola de erou național. Este momentul de maximă intensitate a manifestării sentimentelor prodinastice. Pe

fundalul neînțelegerilor cu Rusia, Carol este perceput ca singurul garant al securității și al ordinii.

Măreția evenimentelor de la 8/20 octombrie 1878, intrarea în capitală, defilarea pe sub Arcul de Triumf, recent edificat și pe Calea Victoriei, ovațiile mulțimii, trofee de război, redenumirea unor străzi cu numele locurilor bătăliilor aveau să se inscripționeze adânc în memoria contemporanilor, la fel ca și ceremonia alipirii Dobrogei de România și înțeleapta Proclamație adresată de Carol dobrogenilor. Portretul principelui se completa astfel cu ipostaza de lider trimis de Providență pentru a recâștiga provinciile istorice românești.

Pe acest trend ascendent al popularității lui Carol, la 9/21 septembrie 1878 s-a propus acordarea titlului de „Alteță Regală” domnitorului, printr-o hotărâre a Consiliului de Miniștri, pas important spre proclamarea Regatului. Aflat în prim-planul mitologiei naționale, Carol, nici măcar nu a trebuit să-și pronunțe dorința de a deveni regele românilor, din contră, recomanda prudență, dar lucrurile s-au desfășurat de la sine, prin votarea Legii de Proclamare a Regatului, la data de 14 martie 1881. Pentru omagierea dinastiei aveau să fie contopite trei evenimente istorice: Întronarea lui Carol, la 10 Mai 1866, Proclamarea Independenței, la 9 Mai 1877 și Proclamarea Regatului, la 14 Martie 1881. O etapă dificilă, de instabilitate și nesiguranță a domniei lui Carol se încheia spre a se deschide alta, a consolidărilor și a afirmării României ca putere națională între celelalte popoare.

Perioada 1879-1884 se poate considera a fi una de acalmie și prosperitate în țară. Pe măsura trecerii timpului, intrigile politice între liberali și conservatori se reînflamează, iar regele este luat din nou în colimatorul presei, în special de scriitori ca Alexandru Vlahuță, Constantin Mille și Alexandru Macedonski. La polul opus, discursurile de glorie a persoanei sale devin tot mai sonore, iar presa oficială îi atribuie însușiri devenite de acum adevărate locuri comune. Se propagă imaginea mitizată, hiperbolizată și adesea, cea mesianică. Pe timp de pace i se asociază și alte ipostaze, cea de militar trecând într-un plan secund și fiind evocată la ocazii festive. Regele Carol I este numit protector și îndrumător al culturii, suveran luminat, promotor al noului, arhitectul României, spirit al modernizării țării. Cultivarea sentimentelor dinastice prin manualele școlare, educație civică, vizite ale regelui în școli au avut un efect pozitiv asupra imaginii puterii politice. Carol I își pregătea astfel intrarea în Panteonul istoric al eroilor neamului, primind o legitimare comparabilă cu aceea a lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul.

Prin exemplul personal și participarea directă la mari proiecte, ca reconstrucția capitalei, lucrări de infrastructură, canalul de la Porțile-de-Fier sau podul de la Cernavodă,

Carol I își consfințește imaginea de suveran dedicat țării, muncind cu abnegație pentru emanciparea sa.

Îndelunga menținere la putere a lui I. C. Brătianu, căruia regele îi asigura o largă libertate, a generat noi nemulțumiri și dispute partinice pentru putere, în preajma anului 1888, în cursul cărora ostilitățile față de rege se reiau. Ele vin atât din partea tinerilor conservatori, cât și a mișcării de stânga, care îl contestă nu numai pe acesta, ci și principiul monarhic, prin ziare ca „Lupta” și „Epoca”. Violența verbală din articolele de presă ale lui Gheorghe Panu, Nicolae Filipescu, N. Fleva ori N. Blaremburg se transferă în stradă, la Iași, apoi la București, acțiunile fiind adesea finalizate cu intervenția poliției. Izbucnirea răscoalei țărănești în satele din preajma capitalei și extinderea ei în județele învecinate, l-au convins pe rege să inițieze faimoasa „rotativă guvernamentală”, care avea să readucă stabilitatea necesară. Au urmat 20 de ani de dominație a Coroanei, perioadă în care suveranul a reușit cu succes să țină sub control balanța puterii, iar disputele dintre partide au devenit ne semnificative.

Regele Carol dobândise o experiență politică bogată, era mai sigur de sine, știa când și cum să intervină cu autoritate, discernământ și prudență pentru a asigura stabilitatea vieții politice. Nu întotdeauna a fost doar un arbitru, uneori poate fi observat și ca jucător. La sfârșitul sec. al XIX-lea el a ajuns să dețină un ascendent atât de puternic asupra oamenilor, încât autoritatea sa era firească, fără încrâncenări. Era sigur de consolidarea poziției sale, ceea ce îi permitea să fie tolerant cu contestatarii săi. De aceea, nu s-a lăsat puternic impresionat nici de manifestările antidinastice ale socialiștilor, ori de articolele defăimătoare ale unor publiciști republicani precum Nicolae Cocea, Alexandru Filimon, Alexandru Beldiman ori Grigore Ventura.

Viața personală model, exactitatea, corectitudinea liderului Carol I se reflectă și în viața de la Curte Regală, pe care și-a dorit-o exemplară. Ceremonialul impersonal era rigid, nedepășind niciodată convențiile protocolare. Prin modelul personal, regele căuta să imprime întregii societăți române trăsăturile care îi lipseau: ordinea, rigoarea, disciplina, punctualitatea. Preferând o viață austeră, suveranul a evitat apropierea de vreo persoană, rămânând echidistant, dar întreținând raporturi cordiale cu marile familii de politicieni. Imaginea sa, din unghiul de vedere al vieții private, este una de martiraj, de înfrângere a oricărei plăceri personale, pentru o cauză nobilă spre care își canalizează toate forțele.

Văzut prin ochii prințului moștenitor Ferdinand, Carol I apare sceptic, neîncrezător, plin de gânduri reticente, trist, dar și inflexibil în deciziile luate, fără milă și sentimente – un

om dăruit total datoriei. Chiar viața privată a tânărului este dirijată și corectată în mod brutal pentru a corespunde rațiunilor de stat, fără să știrbească prestigiul monarhiei.

După serbările anului 1906, moment apoteotic, în care imaginea regelui apărea proiectată într-o panoramă idilică, a urmat un eveniment care a afectat profund întreaga construcție imagologică a monarhiei. Este vorba despre Răscoala din 1907, eveniment care a demonstrat faptul că dincolo de imaginea perfectă a Regatului lui Carol I, se aflau și realități mai puțin perfecte (dezamăgiri, suferințe, eșecuri). Într-adevăr, după cum observa și psihologul Joseph Burgo, „*idealizarea unui obiect îndrăgit implică negarea acelor părți ale realității care compromit perfecțiunea*”⁶. De perfecțiune nu putea fi vorba, odată ce observăm că în cuprinsul societății românești existau două lumi contrastante: una a progresului autentic, însă realizat pe un segment restrâns al populației (deoarece țărăimea, în proporție de 80% dintre români, beneficiase în prea mică măsură de progresele înfăptuite) și una a sărăcirii, în care se zbăteau satele copleșite de lipsa pământului și a hranei, de povara impozitelor, a bolilor și a analfabetismului⁷. Capcana idealizării unei perfecțiuni aparente era însă mare, căzându-i pradă, poate și cele mai lucide spirite ale epocii.

Finalul unei domnii de aproape jumătate de secol aducea cu sine o soartă destul de ingrătă pentru regele Carol I, cel puțin din prisma asocierii imaginii lui, la final, cu o stavilă în calea alianței României cu Antanta. Fundalul tensionat nu a îngăduit, din păcate, un moment de detașare, care ar fi conferit, cel puțin la momentul morții suveranului, mai multă obiectivitate într-o privire amplă, asupra tuturor celor 48 de ani de domnie. Etapă a marilor progrese pe toate planurile (economic, social, demografic, administrativ, politic, cultural) pentru Romania, domnia regelui Carol I sfârșea pe un fundal nemeritat. În ciuda renumelui câștigat, atât pe plan intern, cât și extern, izbucnirea Primului Război Mondial nu a putut împiedica provocarea unei rupturi între Carol I și poporul său. Insistențele regelui Carol de a lupta alături de Germania și de a-și onora angajamentul față de Puterile Centrale, luat odată cu semnarea tratatului secret din 1883, a generat izolarea sa față de majoritatea poporului român, care aspira la o alăturare taberei Franței și Angliei, în perspectiva împlinirii idealului unionist.

Din perspectiva creațiilor populare, nu putem neglija paralelisme prezente, oglindind raportarea mentală în tandem față de cei doi lideri. Este suficientă aprecierea

---

⁶ Joseph Burgo, *Defense Mechanisms V: Idealization*, articol disponibil pe internet la adresa: <http://www.afterpsychotherapy.com/idealization/>, (data ultimei accesări: 08.06.2019).

⁷ Ioana Dumitrana, *Violența în lumea rurală – Răscoala țărănească din 1907*, Editura Didactic Pres, Slatina, 2007, pp. 52-53.

cantitativă a producțiilor folclorice pentru a deduce venerația maselor față de Alexandru Ioan Cuza, pe care îl imortalizează în nenumărate creații aparținând tuturor genurilor literare și a înțelege că domnul străin, Carol I, nu s-a bucurat niciodată de atașamentul sufletesc al gloatelor, rămânând la nivelul încrederii, al respectului și recunoștinței, pe care poporul a ajuns să i le acorde de-a lungul timpului. Cuza este iubit, cu defectele și calitățile sale, cu viața sa tumultuoasă, cu lupta pentru cauza țărânimii, iar aceasta îl simte cu sufletul alături, în timp ce regele Carol nu rămâne decât să întruchipeze trăsăturile prototipului german, străin sufletului românesc – spirit al datoriei, corectitudine și rigoare.

La finalul acestei lucrări de cercetare, care a necesitat 7 ani de muncă susținută, consider oportune câteva observații privind dificultățile cu care se confruntă cel ce își propune să redea privirii retrospective asupra trecutului complexitatea imagologică a perspectivei poliedrice de reflectare a unei realități. Înțelegerea și decelarea diverselor unghiuri de receptare a fenomenelor devine pe parcurs o muncă extrem de atractivă, dar, în același timp solicitantă, acest tip de cercetare fiind la început de drum, iar, în absența unei bibliografii structurate tematic, investigatorului revenindu-i un registru mult prea amplu de sarcini. Din acest punct de vedere, el este, volens-nolens condamnat la originalitate. Consider că fragmentarea subiectului și limitarea la tematici restrânse este benefică unui studiu aprofundat, ceea ce, așa cum afirmam mai sus, voi avea în vedere pentru completarea viziunii lucrării cu imaginea celor doi conducători din perspectiva transilvană și chiar prin oglinda proprie.

Dificultatea unui proiect de acest tip este suplimentată și prin nevoia interdisciplinarității, el fiind imposibil fără aportul cunoștințelor de psihologie, antropologie, semantică, folclor, literatură, filosofie, politologie etc., adjuvante ale istoriei.

Păstrez o vie recunoștință Doamnei Profesor Universitar Doctor Simona Nicoară, promotoarea acestei modalități de cercetare la noi, care mi-a oferit cu generozitate suportul necesar pentru a înțelege că istoria, ca știință despre viață, poate fi ea însăși vie, evoluând, găsind noi și tot mai atractive metodologii hermeneutice, de reconstituire, reiterare și înțelegere a civilizației umane.

Bibliografie

I. Surse primare

A. Fonduri de arhivă

1. A.N.I.C. Fond Casa Regală, Carol I (Personale), 1877, 1878, 1913.
2. A.N.I.C. Fond personal, Alexandru Ioan Cuza, 1859, 1861.
3. A.N.I.C. Fond Casa Regală, Maria (Personale), 1907.

B. Ziare, reviste, calendare, almanahuri (de epocă)

1. „Adevărul”, București, 1888, 1890, 1891, 1893, 1914
2. „Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice”, seria a II-a, tomul IX, 1866-1887, Editura Tipografiei Academiei Române, București, 1887.
3. „Alegătorul Liber”, București, 1876.
4. „Asmodeu”, București, 1871, 1874.
5. „Biserica Ortodoxă Română”, București, 1907.
6. „Biserika”, București, 1862.
7. „Buletinul Oficial al Moldovei”, Iași, 1859.
8. „Calendarul pentru toți românii pe anul 1878 de la Hristos”, 1878, București.
9. „Calendarul Minervei”, București, 1899, 1900, 1904.
10. „Dâmbovița”, București, 1859.
11. „Dimineața”, București, 1912, 1914.
12. „Epoca”, București, 1899.
13. „Facla”, București, 1910, 1911, 1912.
14. „Furnica”, București, 1904. 1905, 1907.
15. „Ghimpele”, București, 1870, 1871, 1877, 1878.
16. “Moftul Român”, București, 1901.
17. „Monitorul Oastei”, București, 1867, 1872.
18. „Monitorul Oficial al Moldovei”, Iași, 1859.

19. „Monitorul Oficial al României”, București, 1877.
20. „Monitorul. Jurnal Oficial al Principatelor-Unite-Române”, București, 1863, 1864, 1865.
21. „Monitorul. Jurnal Oficial al Țării Românești”, București, 1861.
22. „Monitorul. Jurnal Oficial”, București, 1862.
23. „Monitorul Oficial”, București, 1878, 1914.
24. „Naționalul”, București, 1859-1860
25. „Nichipercea”, București,
26. „Patria”, Iași, 1859.
27. “Preotul”, Iași, 1863.
28. „Progresul”, Iași, 1864.
29. „Războiul”, București, 1877, 1878.
30. „Românul”, București, 1861, 1866, 1867, 1870, 1877, 1878, 1914.
31. „Steaua Dunării. Zimbrul și Vulturul”, Iași, 1859-1860.
32. „Timpul”, București, 1892, 1893.
33. „Traian”, București, 1869.
34. „Trompeta Carpaților”, București, 1866, 1870.
35. “Universul Literar”, București, 1914.
36. „Viața Nouă”, București, 1907.
37. „Viața Românească”, Iași, 1914.

C. Memorii, jurnale, corespondență

1. Angelescu, Paul, *Amintiri despre Regele Carol I, în Din viața Regelui Carol I. Mărturii contimporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurçaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
2. Antipa, Grigore, *Câteva amintiri despre regele Carol I*, Editura Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, București, 1939.
3. Argetoianu, Constantin *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. al II-lea, partea a IV-a (1913-1916), ediție și indice adnotate de Stelian Neagoe, Editura Humanitas, București, 1991.
4. Argetoianu, Constantin, *Memorii*, volumul I, partea I, Editura Humanitas, București, 1991.

5. Bacalbașa, Constantin, *Bucureștii de altădată*, vol. I-IV; ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2014, sau edițiile vechi, apărute la Editura Ziarului „Universul”, București, 1936.
6. Bălăceanu, Ion, *Amintiri politice și diplomatice:1848-1903*, Editura Cavallioti, București, 2003.
7. Boerescu, Constantin Z., *Memorii din campanie.1877-1878*, ediție îngrijită de Pârvu Boerescu, Editura Corint, București, 2003.
8. Boldan, Emil *Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri. Corespondență*, Editura Minerva, București, 1980.
9. Bolintineanu, Dimitrie, *Cuza Vodă și oamenii sei: memoriu istoric*, Editura Noua Librărie G. Ioanide et C-nie., București, 1870.
10. Cămărășescu, Zoe, *Amintiri*, prefață de Dan C. Mihăilescu, ediția a II-a, Casa Editorială Ponte, București, 2012.
11. Candiano-Popescu, Alexandru, *Amintiri din viața-mi (1867-1898)*, studiu introductiv, notă asupra ediției, de prof. univ. dr. Constantin Corbu, Editura Eminescu, București, 1998.
12. Cantacuzino, Alexandrina Gr., *Carolus Rex, în Din viața Regelui Carol I. Mărturii contimporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurçaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
13. Cantacuzino, Sabina, *Din viața familiei Ion C. Brătianu. 1821-1891*, ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2013.
14. Carol I, Rege al României, *Jurnal*, vol. I-II, stabilirea textului, trad. din lb. germană, studiu introductiv și note de Vasile Docea, Editura Polirom, Iași, 2007.
15. Cristescu, Sorin *Carol I. Corespondența privată: 1878-1912*, Editura Tritonic, București, 2005.
16. Cristescu, Sorin, *Scrisorile Regelui Carol din arhiva de la Sigmaringen, 1878-1905*, Editura Paideia, București, 2012.
17. Diclescu, Constantin C., *Din corespondențele Episcopului Melchisedec Ștefănescu*, Editura Tipografiei Cărților Bisericești, București, 1909.
18. Dimiu, Dimitrie, *Amintirile unui rezervist. Note și impresii din campania anului 1913*, Editura Institutului de Arte Grafice și Editura “Minerva”, București, 1914.
19. Duca, Ion Gheorghe, *Amintiri politice*, vol. I, Colecția “Memorii și mărturii”, München, 1981.

20. Duca, Ion Gheorghe, *Memorii*, vol. I : *Neutralitate. Partea I (1914-1915)*, ediție și schiță biografică de Stelian Neagoe, Editura Expres, București, 1992.
21. Galaction, Gala, *Așa cum mi-l aduc aminte*, în *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
22. Georgescu, G. P., *Amintiri din cei 7 ani ca adjutant pe lângă Regele Carol I*, în *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
23. Ghyka, Dimitrie, *Memorii (1894-1940)*, traducere de Vasile Savin, Editura Institutul European, Iași, 2004.
24. Ionașcu, Grigore N., *După 45 de ani. Mișcarea separatistă din Iași*, Editura Tipografica "P. M. Pestemalgioglu", Brăila, 1911.
25. Ionescu, Take, *Amintiri*, Editura Librăriei Socec, București, 1923.
26. Iov, Dimitrie, *Moartea Regelui Carol: scrisori către un nepot (27 septembrie 1914)*, Editura Ramuri, Craiova, 1915.
27. Kirileanu, Gheorghe T., *Însemnări zilnice (1906-1960)*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note, bibliografie și indici de Constantin Pangrati, Editura Albatros, București, 2004.
28. Kirileanu, Gheorghe T., *Martor la istoria României (1872-1960). Jurnal și epistolar*, vol. I: *1872-1914*, ediție îngrijită, cuvânt înainte, note și indice de Constantin Bostan, Editura Rao, București, 2013.
29. Livianu, Basile C., *General Constantin Hierescu-Năsturel – Episod din domnia lui Cuza-Vodă*, Editura Tipografiei Ziarului "Voința Națională", București, 1899.
30. Maiorescu, Titu, *Jurnal și epistolar*, vol. I-XI, Editura Minerva, București, 1989.
31. Maiorescu, Titu, *România și Războiul Mondial. Însemnări zilnice inedite*, vol. editat de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1999.
32. Maiorescu, Titu, *Însemnări zilnice*, introducere, note, facsimile și portrete de I. Rădulescu-Pogoneanu, vol. al II-lea (1881-1886), Editura Librăriei Socec & Co. S.A., București, 1937.
33. Mamulea, Ion, *Din amintirile medicului Curții*, în *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
34. Mandache, Diana, *Regina Maria a României. Capitole târzii din viața mea. Memorii redescoperite*, Editura Alfa, București, 2004.

35. Manoilescu, Mihail, *Memorii*, vol. I, ediție îngrijită, prefață, note și indice de Valeriu Dinu, Editura Enciclopedică, București, 1993.
36. Manu, Constantin G., *Amintiri despre regele Carol I*, în *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
37. Marghiloman, Alexandru, *Note politice*, vol. I: *România și războaiele balcanice (1912-1913); România și Primul Război Mondial (1914-1919); Neutralitatea (1914-1916)*, ediție și introducere de Stelian Neagoe, Editura Scripta, București, 1993.
38. Maria, Regina României, *Jurnal de război 1916-1917. Precadat de însemnări din 1910-1916*, vol I, ediție îngrijită și prefațată de Lucian Boia, Editura Humanitas, București, 2014.
39. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. I-II, Editura Rao, București, 2013.
40. *Memoriile Regelui Carol I al României - de un martor ocular*, autor secundar Stelian Neagoe, vol. I-IV, Editura Machiavelli, București, 1994-1995.
41. Mihăilescu, Vasile *Două audiența la Regele Carol I-iu*, extras din volumul lui N. Iorga, *Omagiu*, Editura Ramuri, Craiova, 1921.
42. Mironescu, Gheorghe G., *Amintire de copil*, în *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
43. Netzhammer, Raymund, *Episcop în România, într-o epocă a conflictelor naționale și religioase*, vol. I, ediție realizată de Nikolaus Netzhammer în colaborare cu Krista Zach, Editura Academiei Române, București, 2005.
44. Panu, George *Amintiri de la Junimea din Iași*, Editura Polirom, Iași, 2013.
45. Principesa Elena Cuza, *Corespondență și acte 1840-1909*, ediție îngrijită, note și indici de Virginia Isac și Aurica Ichim, Editura Junimea, Iași, 2009.
46. Rădulescu-Pogoneanu, Ion, *Gesturi regale*, în *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.
47. Rosetti, Radu, *Amintiri. Ce am auzit de la alții. Din copilărie. Din prima tinerețe*, Editura Humanitas, București, 2013.
48. Rudeanu, Vasile, *Memorii din timpuri de pace și de război 1884-1929*, Editura Cavallioti, București, 2004.

49. Scheffer, Robert, *Orient Regal. Cinci ani la curtea României*, cuvânt înainte de Pamfil Șeicaru, traducere de Rodica Pânzaru, Editura Saeculum I.O., București, 1997.
50. Șuțu, Nicolae, *Memoriile Principelui Nicolae Șuțu, mare logofăt al Moldovei: 1798-1871*, traducere, introducere, note și comentarii de Georgeta Filitti, Editura Humanitas, București, 2013.
51. Ștefănescu, Melchisedec, *Memoriu despre starea preoților din România și despre pozițiunea lor morală și materială*, Editura Cărților Bisericești, București, 1888.
52. Șuțu, Rudolf, *Iașii de odinioară*, ediție îngrijită de Radu Negrescu-Șuțu, Editura Corint, București, 2015.
53. Sylva, Carmen, *Impresiile unei regine*, traduse din engleză de Jos. Ițicovici, Editura Tipografiei "Munca", București, 1905.
54. Tzigara-Samurcaș, Alexandru, *Memorii*, vol. al II-lea (1910-1918), ediție critică de Ioan Șerb și Florica Șerb, prefață de Dan Grigorescu, Editura "Grai și Suflet – Cultura Națională", București, 1999.
55. Urechia, Vasile-Alexandrescu, *Din tainele vieții. Amintiri contimporane (1840-1882)*, ediție îngrijită, studiu introductiv, tabel cronologic, note și glosar de Leonidas Rados, Editura Polirom, Iași, 2014.
56. Valentineanu, Ioan G., *Din memoriile mele (o pagină de istorie modernă). Alegerea, detronarea și înmormântarea lui Cuza-Vodă – 1859, 1866, 1873*, Editura Tipografia Modernă Gr. Luis, București, 1898.
57. Văcărescu, Elena, *Din amintirile Elencuței Văcărescu*, autori secundari Măriuca Vulcănescu, Ioana Fălcoianu, Editura Paideia, București, 2000.

D. Colecții de documente, scrieri, discursuri și cuvântări (din epocă)

1. Berindei, Dan; Apostol, Stan; Alexiu, Elena, *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. al V-lea: *Documente interne: (1858-1859)*, Editura Academiei Române, București, 2007.
2. Bodea, Cornelia; Oțetea, Andrei, *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. al III-lea: *Corespondență politică: 1855-1859*, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, București, 1963.
3. Bolliac, Cezar, *Închinarea d-lui Cesar Bolliac la banchetulu junimei din Bucuresci, dat pentru M.S. Alessandru Ioan I, 30 ianuarie 1859*.

4. Boerescu, Vasile, *Codicele romane Alessandru Ioan seu Colecțiune de Legile Principatelor-Unite-Române coprinzându Codicele Civile, Codicele Comerciale, Codicele Penale, Procedura Penală. împreună cu Constitutiunea româna in vigoare. și cu unu Suplimentu în care intră tote legile, decretetele și regulementele celle mai noui și mai usuali, culese din edițiunile oficiale de la 1859 pînă acum, cu annotațiuni, trimeteri la articolile corespuanzătore din legile române, cu aretarea testuriloru abrogate, cu esplicațiuni de termeni noui, cu coordonarea testuriloru, cu reproduceri de testuri vechi, cu trimetere la articolile corespuanzătore din legile streine*, Editura Tipografiei Cesar Bolliac, București, 1865.
5. Carol I, Rege al României, *Cuvântări și scrisori*, tomurile I, II,III, Editura Institutului de Arte Grafice “Carol Göbl”, București, 1909.
6. Carp, Petre P., *Discursuri parlamentare*, Editura “Grai și Suflet – Cultura Națională”, București, 2000.
7. Cocea, Nicolae D. *Pamflete antidinastice*, Editura de Stat, București, 1949.
8. Ene, Virgiliu, *Adevărul despre regi. Scrieri din literatura română antimonarhică*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
9. Ghimeș, Gheorghe, *Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
10. Giurescu, Constantin C. (autor secundar), *Cuvântările Regelui Carol I*, vol. I: 1866-1886; vol. al II-lea: 1887-1914, Editura Fundației pentru Literatură și Artă "Regele Carol II", București, 1939.
11. *Mărturii despre Unire: Jurământul domnitorului Alexandru Ioan Cuza*, Editura Eforie, București, 2002.
12. *Mesajul Înălțimei Sale Prințului Domnitor către Adunarea Electivă a Moldovei la deschiderea sesiunii anuale, în 6 decembrie 1859*, Editura Tipografiei Institutului Albinei, Iași, 1859.
13. Murnu, Ary, *Mărturia unei epoci: desene*, Editura societății culturale aromâne, București, 2013.
14. Rădulescu, Ion Heliade, *Discurs în Adunarea Constituantă din 1866*, apud Virgiliu Ene, *Adevărul despre regi. Scrieri din literatura română antimonarhică*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
15. Sturdza, Dimitrie A., *Cuvântările M. S. Regeluli Carol I către Academia Română, 1867-1913*, Editura Institutului de Arte Grafice “Carol Göbl”, București, 1913.

16. Sturdza, Dimitrie A., *Domnia Regelui Carol I. Fapte, cuvântări, documente*, tomul I, Editura Institutului de Arte Grafice "Carol Göbl", București, 1906.
17. Sturdza, Dimitrie A.; Petrescu, Ghenadie; Sturdza, Dimitrie C., *Acte si documente relative la istoria renascerei României*, vol. I - X, Editura Tipografiei "Carol Göbl", București, 1889.
18. Tzigara-Samurcaș, Alexandru, *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contimporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*, Editura Fundația Regele Carol I, București, 1939.

E. Lucrări istoriografice, articole, broșuri, publicații jubiliare (din epocă)

1. Achimescu, Ion, *Jubileul de 25 de ani al Proclamării Independenței*, Editura Tipografiei Viitorul, București, 1902.
2. *Afacerea tramvaielor comunale. Expunere și acte oficiale. Legea și Statutele*, Editura Tipografiei și Stabilimentul de Arte Grafice "George Ionescu", București, 1911.
3. *Amintiri despre Jubileul de 40 de ani de domnie a M.S. Regelui Carol I - 1866-1906*, Editura Imprimeriei Statului, București, 1906.
4. Antonescu, Mihail, *Tratat asupra Armatei din timpurile cele mai vechi până astăzi*, Editura Tipografia Modernă Gregorie Luis, București, 1893.
5. *Apologia preasfințitului Arhiepiscop D. D. Neofit Scriban față cu cleveitorii Săi din Iași și București sau răspunsul acelor ce fac Apoteoza nenorocitului de dânzii Cuza-Vodă, pentru falsa independență a Bisericii Române. Ați făgăduit că-l veți face rege și l-ați făcut nenorocit!*, Editura Tipografiei Toma Theodorescu, 1867.
6. Anastasiu, Ion, *Avântul țării. Campania din 1913 în Bulgaria*, Editura Institutului de Arte Grafice, Editură și Librărie "Cartea Românească", Cluj, 1925.
7. Angelescu, Constantin, *Regele Carol I și cultura românească din timpul său*, Editura Tipografiei Bucovina I.E. Torouțiu, București, 1941.
8. *Aniversarea de XL ani de domnie ai Regelui Carol I. Zece Mai 1906, nr. jubiliar*, în "România militară. Revista Lunară", vol. I, nr. 5, Editura "Redacției Marelui Stat Major al Armatei", București, 1906.
9. Antonescu, Mihail, *Inconstituționalitatea legii din 18 decembrie 1911 asupra tramvaielor Comunei București. Competința tribunalelor de a judeca inconstituționalitatea legilor*, Editura Imprimeriei "Independența", București, 1912.

10. Apostoleanu, Ion G., *Coroana Divului Traian, Împăratul Romanilor și Părintele Națiunii Române 106-1906*, Editura Librăriei și Tipografiei “I. L. Bercovici”, Dorohoi, 1906.
11. Arghezi, Tudor, *Omul cu ochii vineți*, în “Facla”, anul al III-lea, nr. 10, 10 martie 1912, p. 182.
12. *Armata Română în timpul ultimilor 40 de ani, 1866-1906*, vol. I: *Administrația Centrală a Războiului*, Editura stabilimentului grafic “Albert Baer”, București, 1906.
13. Bacalbașa, Anton, “*Marele căpitan*”, în „Adevărul”, anul al VI-lea, nr. 1652, 29 septembrie 1893, p. 1.
14. Beldiman, Alexandru, “*10 Mai, zi de doliu*”, în „Adevărul”, anul al III-lea, nr. 824, 11 mai 1891, p. 1.
15. Beldiman, Alexandru, *Dinastia română*, apud Gheorghe Ghimeș, *Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
16. Bogdan, Ioan; Onciul, Dimitrie, *Comemorarea Regelui Carol I: cu prilejul deschiderii cursurilor facultății la 1 noemyrie 1914*, Editura Atelierele Grafice Socec & Co, București, 1914.
17. Bolliac, Cezar, *A patra scrisoare confidențială a D-lui Ioan Brătianu la Paris*, 22 martie 1866, în *Opere*, vol. al II-lea, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.
18. Bolliac, Cezar, *Împămintenirea Principelui de Hohenzollern*, 10 Mai 1866, în *Opere*, vol. al II-lea, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.
19. Caragiale, Ion Luca, *1907, din primăvară până-n toamnă*, Editura Tipografiei ziarului “Adevărul”, București, 1907.
20. Cocea, Nicolae D. *Alexandru Cuza*, în „Facla”, anul al III-lea, nr. 21, 25 mai 1912, p. 402.
21. Cocea, Nicolae D., *Camerele s-au deschis; comedia începe*, în “România muncitoare”, anul al III-lea, seria a II-a, nr. 29, 25 noiembrie 1907, apud Gheorghe Ghimeș, *Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
22. Cocea, Nicolae D., *Jerțfa celor douăsprezece mii*, în N. D. Cocea, *Pamflete antidinastice*, Editura de Stat, București, 1949.

23. Cocea, Nicolae D., *Regele, complice al asasinilor. Palatul, gazdă de hoți*, în "Facla", anul al III-lea, nr. 10, 10 martie 1912, p. 184.
24. Cocea, Nicolae, D., *Du-te, Maiestate...*, în N. D. Cocea, *Pamflete antidinastice*, Editura de Stat, București, 1949.
25. Cocea, Nicolae, D., *Motive vesele și triste*, în N. D. Cocea, *Pamflete antidinastice*, Editura de Stat, București, 1949.
26. Cornoiu, Ioan, *Chestiuni de actualitate pentru clerici*, în "Biserica Ortodoxă Română. Revistă Periodică Ecclziastică a Sfântului Sinod al S-tei Biserici Autocefale Ortodoxe Române", anul al XXXI-lea, nr. 2, mai 1907, București, p. 132-136.
27. *Cuza Vodă și călugării*, Craiova, 1884.
28. *Cuza-Vodă: alegerea, faptele și răsturnarea lui*, ediția I, Editura "Tipografia Profesională Dimitrie C. Ionescu", București, 1912.
29. Dioghenide, Eduard, *Discreditul Monarhiei*, apud Gheorghe Ghimeș, *Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
30. Dobrogeanu-Gherea, Constantin, *Socialismul și republica*, în "Munca", anul al III-lea, nr. 12, 10 mai 1892, apud Gheorghe Ghimeș, *Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
31. Drăghici, Manolachi *Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani până în zilele noastre*, vol. I-II, Iași, 1857, transpunere și comentarii de Constantin Mihăescu-Gruiu, Editura Paco, București, 2013.
32. Dragu, Toma, *Marea victimă a oligarhiei, Alexandru Ion I*, în „Facla”, anul al III-lea, nr. 21, 25 mai 1912, p. 406.
33. Eminescu, Mihai, *Neutralitatea teritoriului român*, în *România în istoria universală*, vol. 3/4: *Eminescu: sens, timp și devenire istorică*, îngrijit de Gheorghe Buzatu, Ștefan Lemeny și Ioan Saizu, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 1988.
34. Florescu, Ioan Emanoil, *Espunere de îmbunătățirile cele mai însemnătoare introduse în Armata Principatelor-Unite de la 24 ianuarie 1859-1 iunie 1860*, Editura Typographia Națională Stephan Rassidescu, București, 1861.
35. Floru, Ion S., *Ziua de Zece Maiu. Regele Carol și României*, Editura Institutului de Arte Grafice "Carol Göbl", București, 1902.

36. Galaction, Gala, *Pe lepedea cea nouă de la Curtea-de-Argeș*, în “Viața Românească”, anul al IX-lea, nr. 7, 8, 9 iulie, august, septembrie, Iași, 1914.
37. Garoflid, Nicolae, *Domnirea de 25 de ani a M. S. Regele Carol I și jubileul aniversării acestei domniri. 10 Mai 1891*, Editura Tipografiei și Librăriei A. Davidescu, Buzău, 1891.
38. Hașdeu, Bogdan Petriceicu, *Fraternitatea și Unirea*, 1866, în *Opere*, vol. IV: *Publicistica politică 1858-1904*, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2006.
39. Iorga, Nicolae, *Pagini loiale despre regele Carol*, Editura Tipografiei “Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1914.
40. Iorga, Nicolae, *Istoria românilor*, volumul al X-lea: *Întregitorii*, București, 1939.
41. Iorga, Nicolae, *Oameni cari au fost. Amintiri și comemorări*, Editura Tipografia “Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1911.
42. Iorga, Nicolae, *Politica externă a regelui Carol I*, Editura Glykon, București, 1991.
43. Iorga, Nicolae, *Războiul pentru Independența României. Acțiuni diplomatice și stări de spirit*, Editura Albatros, București, 1998.
44. Iorga, Nicolae, *Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*, ediția a II-a, București, 1932.
45. *Jubileul de 25 ani al Maj. Sale Regelui Carol I. Album literar*, Editura Tipografiei Joan Weiss, București, 1891.
46. Kremnitz, Mite, *Regele Carol al României. Povestea unei vieți*, trad. Roland Schenn, pref. de prof. dr. Sorin Liviu Damean, Editura Corint, București, 2014.
47. Kremnitz, Mite, *Regele Carol al României – o biografie*, Editura Porțile Orientului, Iași, 1995.
48. Lahovary, Alexandru Em., *Regele Carol I și politica externă*, extras din “Revista Fundațiilor Regale”, nr. 5, mai 1939, Editura Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1939.
49. Lindenberg, Paul, *Carol I, Regele României*, Editura Ziarului “Universul”, București, 1915.
50. Maiorescu, Titu, *Asupra broșurei Germania, România și Principele Carol de Hohenzollern*, Editura Autorului, Iași, 1875.
51. Mille, Constantin, *Socialismul și republica*, în “Munca”, anul I, nr. 42, 9 decembrie 1890, apud Gheorghe Ghimeș, *Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

52. Nedelcu, George D., *Dreptul Capului Statului de amnistie și de a erta sau micșora pedepsele precum și exercițiul acestui drept în curs de 40 de ani de domnie (1866-1906) a Regelui Carol I. Edițiune publicată de Ministerul Justiției*, Editura Atelierele Grafice Socec & Comp., Societate anonimă, București, 1906.
53. Negreanu, Constantin, *Maiestatea Sa Regele Carol I*, Focșani, 1898.
54. Onciul, Dimitrie, *Alegerea Regelui Carol I al României*, lucrare susținută la conferința din 9 aprilie 1906 de la Ateneul Român și publicată ulterior la Editura Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, București, 1906.
55. Onciul, Dimitrie, *Din Istoria Românilor*, Editura “Librăriei Socec&Co.”, București, 1908.
56. Panu, George, *Omul periculos*, în „Facla”, anul al II-lea, nr. 7, 12 februarie 1911, p. 97.
57. R. I., *Domnitorul și Unirea completă a Principatelor*, Editura Tipografiei lui Stephan Rasidescu, București, 1861.
58. Racovski, Cristian, *Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine. Manifestul cercului socialist “România Muncitoare”*, ediția a II-a, Editura Stabilimentului de Arte Grafice Universale, 1906.
59. Resmeriță, Alexandru, *Acum 40 de ani. Povestiri despre sosirea M. Sale Regelui Carol I-iu pe pământul României. Cu câteva ilustrații*, Editura Institutului de Arte Grafice și Editura “Minerva”, București, 1906.
60. Rosetti, Radu, *Regele Carol I militar*, extras din revista “Arhiva Românească”, tom IV, București, 1940, Editura Fundației Culturale Mihail Kogălniceanu, București, 1940.
61. Rosetti, Theodor, *Ceremonialulu Curței Domnesci a României*, Editura Tipografiei Curții (Lucrătorii Asociați), București, 1876.
62. Scorțescu, George A., *Regele și legenda*, Editura Tipo-litografia H. Goldner, Iași, 1894.
63. Sofer, J., *Biografia Majestății Sale Carol I Regele României: Conținută în Portretul Scriptic*, Editura Tipografiei R. V. Waldheim, Viena, 1887.
64. Thorand, I., *Carolida. Poemă istorică glorificând pe Regele Carol I, Regina Elisabeta, Armata și Națiunea Română pentru ziua de 10 Mai 1896*, Editura Tipografiei “Gr. Panaitescu”, București, 1896.
65. Tzigara-Samurcaș, Alexandru, *Castelul Peleş: 1883-1933*, ediția bilingvă româno-franceză, Editura Atelierele Imprimeriei Naționale, București, 1933.

66. Văcărescu, Theodor C., *Luptele românilor în resbelul din 1877-1878*, Editura F. Göbl & Fiii, București, 1888.
67. Ventura, Grigore, *Curentul antidinastic*, în "Adevărul", anul I, nr. 41, 1 octombrie 1888, p. 1.
68. Ventura, Grigore, *Dreptul la Revoluțiune* în „Adevărul”, anul al III-lea, nr. 677, 24 noiembrie 1890, p. 1.
69. Ventura, Grigore, *Monarhia se duce I*, în "Adevărul", anul al II-lea, nr. 394, 11-12 decembrie 1889, apud Gheorghe Ghimeș, *Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

F. Scrieri literare și politice. Ediții de autor

1. Alecsandri, Vasile, *Ostașii noștri*, republicată în nr. 32 al Bibliotecii Societății "Steaua", Editura Institutului de Arte Grafice C. Sfetea, București, 1912.
2. Bolliac, Cezar, *Opere*, vol. I-II, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.
3. Coșbuc, George, *Ziarul unui pierde-vară: versuri*, Editura Librăriei Socecu & Comp, București, 1902.
4. Coșbuc George, *Balade și idile*, Editura Doina, București, 1999.
5. Eminescu, Mihai, *Opere*, vol. al XIII-lea: Publicistică 1882-1883, 1888-1889, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1985.
6. Eminescu, Mihai, *Români în istoria universală*, vol. 3/4: *Eminescu: sens, timp și devenire istorică*, vol. îngrijit de Gheorghe Buzatu, Ștefan Lemeny și Ioan Saizu, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 1988.
7. Hașdeu, Bogdan Petriceicu, *Opere*, vol. IV: *Publicistica politică 1858-1904*, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2006.
8. Hașdeu, Bogdan Petriceicu, *Scrieri literare morale și politice*, tomul al II-lea, Editura Fundației pentru Literatură și Artă "Regele Carol II", București, 1937.
9. Kogălniceanu, Mihail, *Scrieri literare, istorice, politice*, texte alese și studiu introductiv de Geo Șerban, Editura Tineretului, București, 1967.
10. Kogălniceanu, Mihail, *Scrieri și discursuri comentate* de N. Cartoian, ediția a II-a, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1939.
11. Kogălniceanu, Mihail, *Texte social-politice alese*, Editura Politică, București, 1967.

12. *Operele lui Spiru Haret publicate de Comitetul pentru ridicarea monumentului său*, cu biografia lui Haret și cu introducere de Gheorghe Adamescu, vol. I: Oficiale, Editura “Cartea Românească”, [1912?], București.

G. Beletristică

1. Alexandri, Vasile, „*Peneș Curcanul*”; „*Balcanul și Carpatul*”; „*Frații Jderi*”; „*Marșul călărașilor*”; „*Hora de la Plevna*”, poezii din culegerea *Ostașii noștri*, republicată în nr. 32 al Bibliotecii Societății “Steaua”, Editura Institutului de Arte Grafice C. Sfetea, București, 1912.
2. Argezei, Tudor, *Omul cu ochii vineți*, în „*Facla*”, anul al III-lea, nr. 10, 10 martie 1912, p.182.
3. Aricescu, Constantin D., *Procesul meu pentru Oda la Grecia*, Editura Tipografya G. Daniilopulo & C-nie, București, 1863.
4. Aricescu, Constantin D., *Trombița Unirii și sărbătoarea națională (9 octombrie 1857 și 24 Ianuarie 1859) Scene politice în versuri*, Editura Tipografiei lui Emanuel Poenescu, București, 1860.
5. Bujoreanu, Ioan M., *Revederea Moldovei cu România subt Alecsandru Ioan I în 1859*, Editura Tipografiei lui Ferdinand Ohm, Hanu F. Bossel, București, 1859.
6. Coșbuc, George, *Povestea unei coroane de oțel*, în Biblioteca Poporală a Asociațiunii, an IV, nr. 34, Editura Asociațiunii, Sibiu, ianuarie, 1914.
7. Coșbuc, George, *Războiul nostru pentru Neatârnare povestit pe înțelesul tuturor*, ediția a V-a, Editura Librăriei Școalelor C. Sfetea, București, 1907.
8. Coșbuc, George, „*Cântecul redutei*”; „*O scrisoare de la Muselim Selo*”; „*La Smârdan*”; „*Dorobanțul*”, poezii din culegerile *Balade și idile*, Editura Doina, București, 1999 sau din *Ziarul unui pierde-vară: versuri*, Editura Librăriei Socecu & Comp, București, 1902.
9. Creangă, Ion, *Ioan Roată și Vodă Cuza*, Editura Sagittarius Libris, Iași, 1999.
10. Demetrescu, Traian, *Fotografii regale*, în “*Adevărul*”, anul al III-lea, 10 iunie 1891, poezia este disponibilă și pe internet la adresa: https://ro.wikisource.org/wiki/Fotografii_regale, (data ultimei accesări, 08.06.2019).
11. Haneș, Petru V., *Războiul Independenței și scriitorii*, în “*Vieața Nouă*”, anul al II-lea, nr. 1, Editura Atelierele Grafice Socec & Co., Societate Anonimă, București, 1907.

12. Macedonski, Alexandru, *Visul*, în „Tarara”, anul I, nr. 4, 1880, p. 58-59, apud Virgiliu Ene, *Adevărul despre regi. Scrieri din literatura română antimonarhică*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
13. Macedonski, Alexandru, *Să trăiască Vodă*, în „Tarara”, anul I, nr. 10, 1880, p. 153-155, apud Virgiliu Ene, *Adevărul despre regi. Scrieri din literatura română antimonarhică*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
14. Macedonski, Alexandru, *Noaptea*, în „Tarara”, anul I, nr. 3, 1880, p. 42-43, apud Virgiliu Ene, *Adevărul despre regi. Scrieri din literatura română antimonarhică*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
15. Mille, Constantin, *Vivat rex, vivat! 10 Mai 1881*, în „Versuri”, Iași, 1883, p.102-103, apud Virgiliu Ene, *Adevărul despre regi. Scrieri din literatura română antimonarhică*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
16. Savel, Mina, *Versuri scrise de poeți români și din popor la Unirea Principatelor Române, la detronarea lui Cuza-Vodă și la moartea acestui mare domnitor*, Bacău, 1927.
17. Silvan, Gheorghe, *Pentru neatârnare*, Editura Institutul de Arte Grafice „Procesul”, București, 1906.
18. Vlahuță, Alexandru, *Țară de pripas*, în „Epoca”, anul I, nr.259, din 4/16 octombrie 1886, p. 2.
19. Vlahuță, Alexandru, *Auri sacra fames*, în “Lupta”, anul al IV-lea, nr.197, 6 martie 1887, p.2, apud Virgiliu Ene, *Adevărul despre regi. Scrieri din literatura română antimonarhică*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
20. Zamfirescu, Duiliu, *Romanul Comăneștenilor*, vol. al III-lea: *În războiu*, ediția revăzută după manuscris și comentată de Mariana Rărinescu, Editura “Scrisul Românesc”, Craiova, 1937.

H. Culegeri de folclor

1. Adăscăliței, Vasile, *Cuza Vodă în tradiția populară. Antologie de literatură folclorică*, Editura Eminescu, București, 1970.
2. Adăscăliței, Vasile, *De la Dragoș la Cuza-Vodă*, Editura Pentru Literatură, București, 1966.

3. Canciovici, Mihai Alexandru, *Domnitori români în legende: antologie de legende populare românești*, Editura Sport-Turism, București, 1984.
4. Canciovici, Mihai Alexandru, *Legende populare românești. Legende despre Cuza-Vodă*, Editura Rosetti, București, 2016.
5. Candrea, Ion Aurel; Densusianu, Ovid, Speranția, Theodor Dimitrie, *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*, vol. I, Editura Atelierele Grafice Socec&Co, București, 1906.
6. Datcu, Iordan, *Balade populare românești*, Editura Albatros, București, 1977.
7. Densusianu, Ovid, *Folklorul. Cum trebuie înțeles*, extras din „Viața Nouă”, Editura Leon Alcalay, București, 1910.
8. Dumitrescu-Bistrița, Gheorghe Nicolae, *Cântece din folclor*, Craiova, 1960.
9. Furtună, Dumitru, *Firicele de iarbă. Povestiri și legende românești*, Editura Leon Alcalay, București, 1915.
10. Lazăr, Victor, *Legende istorice de pe pământul României*, ediția a II+a cu ilustrațiuni, Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1922.
11. *Legende populare istorice românești*, Editura Hyperion, Craiova, 1995.
12. Mrejeriu, Leon; Teodorescu-Kirileanu, Simion, Popescu-Vânători, Gheorghe, *Cuza Vodă. Istorisiri pentru popor*, Editura Tipografia și Librăria L. Steinberg, Piatra Neamț, 1909.
13. Pamfile, Tudor, *Cântece de țară*, Editura Librăriile Socec & Comp, București, 1913.
14. Păun, Octav; Angelescu, Silviu, *Legende populare românești*, Editura Albatros, București, 1983.
15. Rădulescu-Codin, Constantin, *Din trecutul nostru. Legende, tradiții, amintiri istorice adunate din Oltenia și Muscel*, Editura Cartea Românească, București, 1910.

II. Literatură de specialitate

A. Lucrări speciale

1. Adăniloaie, Nichita, *Cuza-Vodă și învățământul, în Posteritatea lui Alexandru Ioan Cuza*, coord. Oltea Rășcanu-Gramaticu, Editura Sfera, Bârlad, 2008.

2. Apostol, Ioan C. *Cuza Vodă și reforma sa în Biserica română, după documente : conferință ținută la Cercul didactic din Iași în ziua de 14 decembrie 1911*, Editura Tipografiei "H. Goldner", Iași, 1912.
3. Avădanei, Constantin, *Trădătorii lui Cuza*, articolul este disponibil pe internet la adresa: www.infoest.ro/stiri/atitudini/tradatorii-lui-cuza-autor-col-Avadanei-Constantin.htm, (data ultimei accesări: 09.06.2019).
4. Badea-Păun, Gabriel, *Carmen Sylva. Uimitoarea regină Elisabeta a României*, Editura Humanitas, București, 2008.
5. Berindei, Dan, *Societatea românească în vremea lui Carol I*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Elion, București, 2002.
6. Bitoleanu, Ion, *Șefi de partide priviți cu ochii vremii lor*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2006.
7. Boia, Lucian *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, Editura Humanitas, București, 2014.
8. Boroș, Daiel, *Imaginea regelui Carol I la români*, teză de doctorat al cărei conducător științific este prof. univ. dr. Ladislau Gyémánt, Cluj-Napoca, 2011.
9. Borș, Lucia, *Doamna Elena Cuza*, Editura Națională Ciornei, București, [1937?].
10. Brătescu, Liviu, *Al. I. Cuza: tentațiile unei domnii autoritare*, articolul în varianta digitală a revistei "Historia" este disponibil pe internet la adresa: http://www.history.ro/exclusiv_web/general/articol/al-i-cuza-tentațiile-unei-domnii-autoritare, (data ultimei accesări: 14.03.2016).
11. Brătianu, I. Gheorghe, *Politica externă a lui Cuza Vodă și dezvoltarea ideii de unitate națională. Extras din Revista Istorică Română II-III (1932)*, Editura Cartea Românească, București, 1932.
12. Bruja, Alina Ștefania, *Sărbătorirea zilei de 10 Mai în școala românească haretistă, în Gheorghe Cliveti, Adrian-Bogdan Ceobanu, Ionuț Nistor (coord.), Cultură, politică și societate în timpul domniei lui Carol I. 130 de ani de la proclamarea Regatului României*, Editura Casa Editorială Demiurg, Iași, 2011.
13. Bulei, Ion, *Viața cotidiană în timpul lui Carol I. Lumea românească 1900-1908*, Editura Tritonic, București, 2004.
14. Bulei, Ion, *Viața în vremea lui Carol I*, Editura Tritonic, București, 2005.
15. Chiriță, Grigore, *Armata, detronarea lui Cuza Vodă și Carol de Hohenzollern*, în „Revista Istorică”, serie nouă, tomul al III-lea, nr. 11-12, București, 1992.

16. Ciubotariu, Ștefania, *Viața cotidiană la Curtea Regală a României*, Editura Cartex, București, 2012.
17. Cliveti, Gheorghe, *Anii 1866 și 1881 la români*, în Gheorghe Cliveti, Adrian-Bogdan Ceobanu, Ionuț Nistor, *Cultură, politică și societate în timpul domniei lui Carol I. 130 de ani de la proclamarea Regatului României*, Editura Casa Editorială Demiurg, Iași, 2011.
18. Cojocaru, Mihai, *Zimbrul și Vulturul. Cercetări privitoare la Unirea Principatelor*, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010.
19. Covașă, Angela, *Un episod al relațiilor Stat-Biserică. Conflictul Alexandru Ioan Cuza – Sofronie Miclescu*, în volumul colectiv intitulat *Ipostaze ale modernizării în Vechiul Regat*, editori: Ion Bulei, Alin Ciupală, Editura Universității din București, 2007.
20. Cristea, Nicolae, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2011.
21. Cristescu, Sorin, *Carol I și politica României (1878-1912)*, Editura Paideia, București, 2007.
22. Cristescu, Sorin, *Un proiect al regelui Carol I devine public după 83 de ani. Destinul se opune abdicării*, în “Magazin istoric”, anul al XXXI-lea, nr. 10, octombrie 1997.
23. Damean, Sorin Liviu, *Carol I al României. Un monarh devotat*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2016.
24. Damean, Sorin Liviu, *Carol I al României*, vol. I: 1866-1881, Editura Paideia, București, 2000.
25. Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *150 de ani de la adoptarea Legii secularizării averilor mănăstirești din 1863*, în *Secularizarea averilor bisericesti (1863). Motivații și consecințe*, Editura Basilica, București, 2013.
26. Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Regele Carol I, ctitor și restaurator de lăcașuri sfinte, sprijinitor al edificării Catedralei Naționale și susținător al Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, în sesiunea solemnă “Domnitorul Carol I – 150 de ani de la urcarea pe tronul României”, organizată de Academia Română, la 8 mai 2016, mesajul este accesibil online la adresa: <http://patriarhia.ro/regele-carol-i-ctitor-si-restaurator-de-lacasuri-sfinte-sprizinitor-al-edificarii-catedralei-nationale-si-sustinator-al-autocefaliei-bisericii-ortodoxe-romane-8815.html>, (data ultimei accesări: 09.06.2019).

27. Deaconu, Luchian; Gheorghe, Otilia, *Oltenia și Unirea Principatelor*, Editura Aius, Craiova, 1999.
28. Diac, Cristina, *Regi catolici, regine protestante, copii ortodocși*, articolul este disponibil pe platforma online a revistei “Historia”, la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/regi-catolici-regine-protestante-copii-ortodocși, (data ultimei accesări: 27.09.2017).
29. Diac, Cristina, *Un scandal care a zdruncinat Biserica Ortodoxă în vremea lui Carol I*, articolul este disponibil pe platforma online a revistei “Historia”, la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/un-scandal-care-zdruncinat-biserica-ortodox-n-vremea-lui-carol-i, (data ultimei accesări: 09.06.2019).
30. Docea, Vasile, *Carol I și monarhia constituțională. Interpretări istorice*, Editura Presa Universitară Română, Timișoara, 2001.
31. Dumitru, Mircea, *Carol I și reformele educației naționale*, lucrarea este disponibilă pe internet la adresa: <http://aix.acad.ro/com2014/doc/d1006-sesiuneCarol/profMirceaDumitru.pdf>, (data ultimei accesări: 22.03.2015).
32. Dumitru Velea, *Eminescu despre Cuza*, articolul este disponibil în varianta digitală a revistei “Agero Stuttgart” și accesibil online la adresa: <http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/CULTURA/Eminescu%20despre%20Cuza%20-%20da%20drepturi%20unei%20natiuni%20intregi%20de%20Velea.htm>, (data ultimei accesări: 21.05.2015).
33. Duțu, Mircea, *Maria Obrenovici, amanta care îl strivește pe marele Cuza*, articolul este publicat în varianta digitală a revistei “Historia” și este disponibil pe internet la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/portret/articol/maria-obrenovici-amanta-care-il-striveste-marele-cuza, (data ultimei accesări: 04.06.2019).
34. Falcan, Dan, *“Mineriada” lui Cuza: preludiul unei abdicări anunțate*, în revista digitală “Historia”, al cărei articol este disponibil pe internet la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/mineriada-lui-cuza-preludiul-unei-abdicări-anunțate, (data ultimei accesări: 02.06.2019).
35. Filitti, Ioan C., *Alegerea de la 24 Ianuarie 1859 (extras din Revista Tinerimea Română, Ianuarie, 1932)*, Editura Institutului de Arte Grafice “Scrisul Modern”, București, 1932.
36. Ghibănescu, Gheorghe, *Cuzeștii (Monografie istorică)*, Editura Librăriei Socec & Co., Societate Anonimă, București, 1912.

37. Giurescu, Constantin C., *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Curtea Veche, București, 2000.
38. Gorun, Horațiu, *Imaginea omului politic reflectată în opinia publică din România (1866-1918)*, teză de doctorat al cărei conducător științific este prof. univ. dr. Doru Radosav, Cluj-Napoca, 2006.
39. Gramaticu, Oltea Rășcanu, *Doamna Elena Cuza*, în volumul colectiv *Posteritatea lui Alexandru Ioan Cuza*, coord. Oltea Rășcanu Gramaticu, Editura Sfera, Bârlad, 2008.
40. Grigore, Adriana, *Alexandru Ioan Cuza și reforma militară*, articolul este disponibil pe forumul online “Istoria Românilor”, la adresa: <http://www.istoria-romanilor.com/alexandru-ioan-cuza-si-reforma-militara/2011/09/20>, (data ultimei accesări: 09.06.2019).
41. Iacob, Gheorghe, *Carol I și orașul Iași, a doua capitală a României*, în *Cultură, politică și societate în timpul domniei lui Carol I. 130 de ani de la proclamarea Regatului României*, coord.: Gheorghe Cliveti et alii., Editura Casa Editorială Demiurg, Iași, 2011.
42. Iorga, Livia, *Cronica mondenă bucureșteană în presa satirică din vremea lui Carol I*, Articolul științific este disponibil și pe internet la adresa: <http://tara-barsei.ro/wp-content/uploads/2009/02/iorga2008.pdf> (data ultimei accesări: 05.06.2019).
43. Iorga, Nicolae, *Cuza-Vodă și dușmanii săi a doua zi după detronare. – Resumat al unei conferințe ținute la Râmnicu-Vâlci, în februar 1909*, Editura Tipografia “Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1909.
44. Ichim, Aurica; Iftimi, Sorin *Alexandru Ioan Cuza și organizarea Armatei române moderne. Catalog de expoziție*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2011.
45. Isac, Virginia, *Contribuții la o biobibliografie. Alexandru Ioan Cuza*, Editura Junimea, Iași, 2005.
46. Isar, Nicolae, *Nicolae Iorga în apărarea memoriei Domnitorului Unirii. Studiu și antologie de texte*, Editura Universității din București, 2007.
47. Isar, Nicolae, *România sub semnul modernizării. De la Alexandru Ioan Cuza la Carol I*, Editura Universitară, București, 2010.
48. Ivănescu, Dumitru, *Alexandru Ioan Cuza în conștiința posterității*, Editura Junimea, Iași, 2001.
49. Ivănescu, Dumitru, *De ce a fost ales Alexandru Ioan Cuza domnitor al Principatelor Unite?* în volumul colectiv *Vârstele Unirii. De la Conștiința etnică la unitatea*

- națională, editat de D. Ivănescu, Cătălin Turliuc, Florin Cântec, cuvânt înainte de Alexandru Zub, Editura Fundația Academică “A. D. Xenopol”, Iași, 2001.
50. Jbanca, Florin, *Cuza, un domnitor bălăcărit în popor. Ce versuri scorneau țărani ca să critice rigorile regimului impus de Vodă*, articol disponibil pe platforma online a ziarului “Adevărul”, la adresa: http://adevarul.ro/locale/piatra-neamt/cuza-domnitor-balacarit-popor-versuri-scorneau-taranii-critice-rigorile-regimului-impus-voda-1_575061625ab6550cb891cee6/index.html, (data ultimei accesări: 04.06.2019).
  51. Jitea, Bogdan, „*Republica de la Ploiești*” așa cum n-a văzut-o Caragiale, în revista digitală „*Historia*”, articolul științific este disponibil pe internet la adresa: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/republica-de-la-ploiesti-asa-cum-n-a-vazut-o-caragiale>, (data ultimei accesări: 10.06.2019).
  52. Lapedatu, Alexandru, *11 Februarie 1866 în perspectiva istorică a trei sferturi de veac*, Editura “Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională”, București, 1941.
  53. Lapedatu, Alexandru, *Preludiile căderii lui Cuza-Vodă cu trei serii de acte inedite privitoare la mișcarea revoluționară de la 3/15 august 1865 din București și la urmările ei*, Editura “Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională”, București, 1943.
  54. Lapedatu, Alexandru, *Viața politică internă a Principatelor-Unite sub Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)*, Editura Cartea Românească, București, 1932.
  55. Luca, Mihai, *Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, personaj literar*, în vol. colectiv *Posteritatea lui Alexandru Ioan Cuza*, coord. Oltea Rășcanu Gramaticu, Editura Sfera, Bârlad, 2008.
  56. Maiorescu, Titu, *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*, Editura Humanitas, București, 1994.
  57. Manea, Irina *Carol I – portret subiectiv*, articolul științific este publicat în varianta digitală a revistei “*Historia*” și este disponibil pe internet la adresa http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/carol-i-portret-subiectiv, (data ultimei accesări: 03.06.2019).
  58. Marin, Florin, *Cuza, erou sau dictator*, în revista digitală “*Historia*”, articolul este disponibil pe internet la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/actualitate/articol/cuza-erou-dictator, (data ultimei accesări: 02.06.2019).

59. Mihalache, Marin, *Cuza Vodă*, Editura Tineretului, București, 1967.
60. Moisil, Constantin, *Încercările lui Cuza Vodă de a institui decorații naționale*, extras din revista "Cronica Numismatică și Arheologică", nr. 117-118, Editura Tipografia Curții Regale "F. Göbl & Fiii", București, 1940.
61. Moldoveanu, Ioan, *Reacții bisericești naționale și internaționale privind secularizarea averilor mănăstirești. Un preambul la secularizarea averilor bisericești de la 1863 din Principatele Române*, în *Secularizarea averilor bisericești (1863). Motivații și consecințe*, Editura Basilica, București, 2013.
62. Murgescu, Mirela-Luminița, *Figura Regelui Carol I în manualele școlare românești*, în "Revista istorică", tomul al X-lea, nr. 5-6.
63. Neagoe, Stelian, *Cuza Vodă – România*, Editura Machiavelli, București, 2009.
64. Neamțu, Tudor-Valentin, *The image of Carol I in the Romanian United Principalities in 1866 (Imaginea lui Carol I în Principatele Române Unite la 1866)*, în *Globalization and Intercultural Dialogue*, vol. al II-lea, editor Iulian Boldea, Editura Arhipelag, XXI, Târgu-Mureș, 2015, pp. 488-502. Studiul este disponibil online, la adresa <https://old.upm.ro/gidni2/GIDNI-02/Hst/Hst%2002%2046.pdf>. (data ultimei accesări: 01.08.2019).
65. Neamțu, Tudor-Valentin, *Carol I militar. Imaginea Salvatorului în mentalul românilor din timpul Războiului de Independență*, în „Caiete de Antropologie Istorică”, anul al XV-lea, nr. 1(30), ianuarie – iunie 2017, *România în Marele Război. Perspective istorice și antropologice*, Editura Accent, Cluj Napoca, 2017, p. 11-23.
66. Neamtu, Tudor-Valentin, *Relațiile Stat-Biserică în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)*, în „Caiete de Antropologie Istorică”, anul al XIV-lea, nr. 1-2 (28-29), ianuarie - decembrie 2016, *Istoria condiției feminine în spațiul românesc*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2016, pp. 219-238.
67. Niștelea, Mădălina, *Ceremonialul la Curtea lui Carol I de Hohenzollern (1866-1914)*, Editura Muzeul Național Cotroceni, București, 2009.
68. Oprea, Horia Dumitru *Viața intimă a lui Alexandru Ioan Cuza* pe platforma *Istoriei regăsite*, adresa: <https://istoriiregasite.wordpress.com/2011/09/12/viata-intima-a-lui-alexandru-ioan-cuza/>, (data ultimei accesări: 04.06.2019).
69. Petcu, Adrian-Nicolae, *Din însemnările regelui Carol I despre relațiile sale cu Biserica*, articolul este publicat pe platforma online a ziarului "Lumina", și este

- accesibil la adresa: <http://ziarullumina.ro/din-insemnarile-regelui-carol-i-despre-relatiile-sale-cu-biserica-93117.html>, (data ultimei accesări: 23.05.2017).
70. Petcu, Adrian-Nicolae, *Funeraliile regelui Carol I, între prestigiu național și legitimitate confesională*, articolul este disponibil pe platforma online a ziarului “Lumina”, la adresa <http://ziarullumina.ro/funeraliile-regelui-carol-i-intre-prestigiul-national-si-legitimitate-confesionala-115100.html>, (data ultimei accesări: 09.06.2019).
  71. Petrică, Corina *Criza politică din anii 1870-1871. Un episod din istoria modernă românească. Cauze, desfășurare și epilog*, Editura Sfântului Ierarh Nicolae, 2010, Lucrarea științifică este disponibilă pe internet la adresa: <http://lectura.bibliotecadigitala.ro/?cat=154> (data ultimei accesări: 07.11.2013).
  72. Platon, Gheorghe, *Gând despre Alexandru Ioan Cuza*, în *Posteritatea lui Alexandru Ioan Cuza*, coord. Oltea Rășcanu Gramaticu, Editura Sfera, Bârlad, 2008.
  73. Puiu, Adrian-Nicolae, “*Monstruoasa coaliție*”: *geneză, obiective, acțiuni, semnificații*, Editura George Tofan, Suceava, 2011.
  74. Rădulescu, Andrei, *Organizarea statului în timpul domniei lui Cuza Vodă*, Editura Cartea Românească, București, 1932.
  75. Rășcanu, Petre, *Cuza Vodă*, în *Cuza Vodă. România*, vol. alcătuit și editat de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 2009. Lucrarea a fost publicată inițial la Iași, Ed. Librăriei Socec, 1908.
  76. Rusu, Vasile, *Eminescu și detronarea lui Cuza*, Editura “Tribuna”, Sibiu, 2004.
  77. Scafeș, Ioan, *Carol I și Armata română*, Editura Total Publishing, București, 2006.
  78. Scăianu, Cristian, *Filatelia, între apartenența la patrimoniul cultural național și pasiune regală*, în *Monarhia în România – o evaluare. Politică, memorie și patrimoniu*, coord. Liviu Brătescu, Ștefania Ciubotariu, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012.
  79. Scurtu, Ioan, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*, vol. I: Carol I, ediția a III-a, Editura Enciclopedică, București, 2010.
  80. Stamatina, Laurențiu, *Stat și Biserică în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza*, Editura Junimea, Iași, 2011.
  81. Stan, Valeriu, *Alexandru Ioan Cuza: 1820-1873*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
  82. Stănescu, Dorin, *Complotul masonic pentru debarcarea lui Cuza*, în “Historia”, anul al XV-lea, nr. 157, februarie, 2015.

83. Tănăsioiu, Carmen, *Iconografia regelui Carol I. De la realitate la mit*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.
84. Turliuc, Cătălin, *Opera reformatoare a lui Alexandru Ioan Cuza. Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris*, în volumul colectiv *Toți în unu. Unirea Principatelor la 150 de ani*, coord. Dumitru Ivănescu, Dumitru Vitcu, Editura Junimea, Iași, 2009.
85. Turturică, Sorin; Turturică, Crenguța, *Regele a murit! 100 de ani de la sfârșitul lui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen*, articolul este disponibil în varianta digitală a revistei “Historia”, la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/regele-murit-100-ani-sfarsitul-lui-carol-i-hohenzollern-sigmaringen., (data ultimei accesări: 04.02.2016).
86. *Unirea lui Alexandru Ioan Cuza, startul României moderne*, reportaj publicat de Digi24 la 24. 01. 15, pe platforma online a postului: <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Special/Reportaj/24+ianuarie+1859+Unirea+Principatelor+Romane+Alexandru+Ioan+Cuza> (data ultimei accesări; 04.06.2019).
87. Vârgolici, Teodor, *150 de ani de la Unirea Principatelor: scriitorii români și Unirea*, în “România Literară”, revistă editată de “Uniunea Scriitorilor din România”, articol disponibil și pe platforma online a revistei: http://www.romlit.ro/scriitorii_romani_si_unirea, (data ultimei accesări: 07.08.2015).
88. Vlad, Ionel Valentin, *Regele Carol I în Academia Română*. Lucrarea a fost susținută cu ocazia sesiunii științifice omagiale “Regele Carol I. 175 de la naștere – 100 de ani de la moarte”, din 6 octombrie 2014, în Aula Academiei Române și este disponibilă pe internet la adresa: <http://www.acad.ro/com2014/doc/d1006-sesiuneCarol/președinteAR-IVVlad.pdf>, (data ultimei accesări: 02.03.2014)
89. Xenopol Alexandru D., *Domnia lui Cuza Vodă*, vol, I și II, Editura Tipo Moldova, Iași, 2011.
90. Xenopol Alexandru D., *Istoria românilor din Dacia Traiană*, ediția a III-a, vol. al XIII-lea și al XIV-lea: *Domnia lui Cuza Vodă 1859-1866*, Editura Cartea Românească, București, 1930.
91. Zimmermann, Silvia Irina, *Regele Carol I în opera reginei Elisabeta*, Editura Curtea Veche, București, 2014.
92. *1866 | Când s-a împăcat Statul cu Biserica*, articolul-reportaj este disponibil pe platforma online Digi24, la adresa: <http://www.digi24.ro/special/campanii->

[digi24/coroana-de-otel/cand-s-a-impacat-statul-cu-biserica-ortodxa-616185](http://digi24.coroana-de-otel/cand-s-a-impacat-statul-cu-biserica-ortodxa-616185), (data ultimei accesări: 09.06.2019).

B. Lucrări generale

1. Adăniloaiie, Nichita; Berindei, Dan; Bocșan, Nicolae, *Istoria Românilor*, Vol. VII, Tom I: *Constituirea României moderne: 1821-1878*, Editura Enciclopedică, București, 2003.
2. Adăniloaiie, Nichita; Căncea, Paraschiva; Iosa, Mircea, Stan, Apostol, *Istoria Parlamentului și a vieții parlamentare din România până la 1918*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983.
3. Andrei, Mirela, *Aspecte privind mitul „bunului împărat” în sensibilitatea colectivă românească din Ardeal la 1848*, în *Identitate și alteritate. Studii de imagologie*, coord. Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, vol. I, Editura Banatica, Reșița, 1996.
4. Antohi, Sorin, *Utopica. Studii asupra imaginarului social*, Editura Științifică, București, 1991.
5. Ariès, Philippe, *Timpul istoriei*, traducere de Răzvan Junescu, Editura Meridiane, București, 1997.
6. Ashe, Geoffrey, *Encyclopedia of Prophecy*, Editura ABC Clio, Santa Barbara, California; Denver, Colorado; Oxford, England, 2001.
7. Axenciuc, Victor, *Dezvoltarea economică a României în vremea domniei regelui Carol I*, lucrarea științifică a prof. dr. Victor Axenciuc =este disponibilă pe internet la adresa: <http://www.acad.ro/com2014/doc/d1006-sesiuneCarol/profAxenciuc.pdf>, (data ultimei accesări: 08.06.2019).
8. Bădescu Emanuel; Bulei, Ion, Noica Ștefan-Nicolae, et alii, *Bucureștii în imagini: în vremea lui Carol*, Editura Cadmos, 2007.
9. Bădescu, Emanuel, *Imnurile naționale la români*, Editura Cadmos, București, 2008.
10. Baigel, Michael, *Moștenirea mesianică*, Editura Rao, București, 2006.
11. Barbu, Melanica-Rita, *România și Războaiele Balcanice 1912-1913*, Editura Pro Universitaria, București, 2013.
12. Berindei, Dan, *Epoca Unirii*, ediție revăzută și adăugită, Editura Corint, București, 2000.

13. Bloch, Marc, *Regii taumaturgi: studiu despre caracterul supranatural atribuit puterii regale, în special în Franța și în Anglia*, Editura Polirom, Iași, 1997.
14. Boia, Lucian, "*Germanofilia*". *Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial*, Editura Humanitas, București, 2009.
15. Boia, Lucian, *Cum s-a românizat România*, Editura Humanitas, București, 2015.
16. Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, ediția a III-a adăugită, Editura Humanitas, București, 2002.
17. Boia, Lucian, *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1998.
18. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, Editura Humanitas, București, 2006.
19. Bossy, Raoul V., *Agenția diplomatică a României în Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza Vodă*, Editura Cartea Românească, București, 1931.
20. Bouretz, Pierre, *Martori ai viitorului. Filosofie și mesianism*, Editura Hasefer, București, 2005.
21. Brătescu, Gheorghe; Cernovodeanu, Paul, *Biciul holerei pe pământ românesc. O calamitate a vremurilor moderne*, Editura Academiei Române, București, 2002.
22. Brătescu, Liviu, I. C. Brătianu și Unirea Principatelor Române, în volumul colectiv *Toți în unu. Unirea Principatelor la 150 de ani* (coord. Dumitru Ivănescu, Dumitru Vitcu), Editura Junimea, Iași, 2009.
23. Brătescu, Liviu, *România la răscruce. Anul 1866*, prefață de Andi Mihalache, Editura Institutul European, Iași, 2014.
24. Brusanowski, Paul Lucian, *Stat și Biserică în Vechea Românie între 1821-1925*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010.
25. Buiumaci, Cezar Petre, *Expoziția Națională din 1906*, articolul a fost publicat în revista "Colecționarul Român", nr. 8, din ianuarie 2010 și este disponibil și pe internet, la adresa <http://www.bucurestiiivechisinoi.ro/2011/02/expoziția-naționala-din-1906-2/>, (data ultimei accesări: 13.01.2015).
26. Bulei, Ion, *Atunci când veacul se naște. Lumea românească 1900-1908*, Editura Eminescu, București, 1990.
27. Bulei, Ion, *Lumea românească la 1900*, Editura Eminescu, București, 1984.
28. Burgo, Joseph, *Defense Mechanisms V: Idealization*, articol disponibil pe internet la adresa: <http://www.afterpsychotherapy.com/idealization/>, (data ultimei accesări: 08.06.2019).
29. Burke, Peter, *What is cultural history ?*, Polity, Cambridge, 2008.

30. Buturugă, Maria, *Bibliografia militară a anului 1913 Războiul Româno-Bulgar*, articol disponibil pe internet la adresa: www.biblacad.ro/philobibliographica/1913militar.doc, (data ultimei accesări: 08.06.2019)
31. Câncea, Paraschiva, *Viața politică din România în primul deceniu al independenței de stat*, Editura Științifică, București, 1974.
32. Cârja, Ion, *Imaginea împăratului Carol I (IV) al Austro-Ungariei printre românii din Transilvania (1916-1918)* în Andreas Gottsmann (coord.) *Karl I. (IV.), Der Erste Weltkrieg und das Ende der Donaumonarchie*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2007.
33. Ceobanu, Andrei Bogdan, *Scandalul domnișoarelor de onoare ale Reginei Elisabeta*, articolul este publicat în varianta digitală a revistei "Historia" și disponibil la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/scandalul-domnișoarelor-onoare-ale-reginei-elisabeta, (data ultimei accesări: 11.02.2014).
34. Cernea, Emil, *Criza dreptului în România la 1907*, Editura Universității din București, București, 2001.
35. Cesereanu, Ruxandra, *Decembrie '89. Deconstrucția unei revoluții*, Editura Polirom, Iași, 2009.
36. Cesereanu, Ruxandra, *Imaginarul violent al românilor*, Editura Humanitas, București, 2003.
37. Chartier, Roger, *Lumea ca reprezentare: istoria între certitudini și neliniște*, Editura România Press, București, 2010.
38. Chartier, Roger, *Le monde comme représentation*, Annales E.S.C., novembre-décembre 1989, nr. 6.
39. Chaunu, Pierre, *Istorie și decadență*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1995.
40. Chiriță, Grigore, *Societatea din Principatele Unite Române în perioada constituirii statului național (1856-1866)*, Editura Academiei Române, București, 2004.
41. Chirvasiu, Ciprian, *Povestea lui Beldiman, fondatorul „Adeverului“*, articolul este disponibil pe internet la adresa: http://adevarul.ro/news/adevarul-125-ani/povestea-beldiman-fondatorul-adeverului-1_51bdfadbc7b855ff569a1545/index.html, (data ultimei accesări: 5.02.2016)
42. Ciachir, Dan, *Ofensivă ortodoxă*, Editura Anastasia, București, 2002.
43. Cioflâncă, Adrian *Naționalism și parohialism în competiție. Note pe marginea dezbatelor politice privind Unirea Principatelor Române*, în volumul colectiv

- Vârstele Unirii. De la Conștiința etnică la unitatea națională*, editat de Dumitru Ivănescu, Cătălin Turliuc, Florin Cântec, cuvânt înainte de Alexandru Zub, Editura Fundația Academică "A. D. Xenopol", Iași, 2001.
44. Condurache, C. I., *Istoricul sistemelor monetare în țările române până la 1867*, în Buletinul Societății Numismatice Române, anii XXVII-XXVIII, nr. 81-82, 1933-1934, pp. 27-59.
  45. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
  46. Corbu, Constantin, *Rolul țărănimii în istoria României: sec XIX*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
  47. Corciovescu, Cristina; Boieriu, Doina; Pop-Vulcănescu, Rodica; Rîpeanu, Bujor T., *Secolul cinematografului. Mică enciclopedie a cinematografului universale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
  48. Costescu, Cornelia, *Victor Place*, Editura Cartea Românească, București, 1933.
  49. Costescu, George, *Bucureștii Vechiului Regat*, Editura Universul, București, 1944.
  50. Crăciun, Andrei, *Lupta pentru modernizarea României. Cazul „Carol I”*, articolul este disponibil în varianta digitală a revistei „Historia”, la adresa de internet: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/lupta-modernizarea-romaniei-cazul-carol-i, (data ultimei accesări: 30.04.2014).
  51. Crăciun, Boris, *Regii și Reginele României. O istorie ilustrată a Casei Regale*, Editura Porțile Orientului, Iași, 1996.
  52. Damé, Frédéric, *Histoire de la Roumanie contemporaine. Depuis l'avènement des princes indigènes jusqu'à nos jours (1822 – 1900)*, Editura Félix Alcan, Paris, 1900.
  53. Damean, Sorin Liviu, *Relații româno-germane în perioada 1866-1881*, articol disponibil pe platforma online a Centrului de Studii ale Relațiilor Internaționale, accesibil la adresa: <https://csricraiova.wordpress.com/>, (data ultimei accesări: 10.06.2019).
  54. Dandu, Nicoleta, *Intrarea românilor în modernitatea europeană. Presă, modele, mentalități, imagine*, Editura Anima, București, 2002.
  55. David, Miller, *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, Editura Humanitas, București, 2006.
  56. Davies, Norman, *God's Playground. A History of Poland*, vol. II: 1795 to the present, Editura Clarendon Press Oxford, London, Oxford, Worcester, Guildford, 1981.

57. Davies, Norman, *Heart of Europe. A Short History of Poland*, Editura Oxford University Press, Oxford, New York, 1986.
58. Diaconescu, Carmen, *Mitul și mitul politic în interpretarea lui Ernst Cassirer*, în colecția de studii de filosofie politică *Individ, libertate, mituri politice*, coord. Sergiu Tămaș, Editura Institutului de Teorie Socială, București, 1997.
59. Din, Petre, *Mitul bunului împărat în sensibilitatea colectivă a românilor din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003.
60. Drăghici, Maria, *Războaiele Balcanice 1912-1913 reflectate în presa românească*, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2013.
61. Dumitrana, Ioana, *Violența în lumea rurală – Răscoala țărănească din 1907*, Editura Didactic Pres, 2007.
62. Dușu, Alexandru, *Călătorii, imagini, constante*, Editura Eminescu, București, 1985.
63. Dușu, Alexandru, *Dimensiunea umană a istoriei. Direcții în istoria mentalităților*, Editura Meridiane, București, 1986.
64. Duzinchevici, Gheorghe, *Beizadea Grigore Sturza și polonii (legături polono-române în anii 1858-1859)*, Editura Cartea Românească, București, 1941.
65. Dworschak, Francisc Ion, *Epoca monarhiei în România. O scurtă istorie*, ediția a II-a, Editura Criterion Publishing, Norcross, USA, 2004.
 Editorial al Armatei, București, 2012.
66. Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978.
67. Elias, Norbert, *Societatea de curte. Sociologia monarhiei și a aristocrației de curte*, trad. Hans Neumann, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011.
68. Fagan, Gus, *Biographical Introduction to Christian Rakovsky (Socialist leader in the Balkans)*, articolul este disponibil pe internet, la adresa: <https://www.marxists.org/archive/rakovsky/biog/biog1.htm>, (data ultimei accesări: 15.08.2016).
69. Florea, Ion, *Mistica politică și paradoxurile democrației*, Editura Fundației “România de Mâine”, București, 1996.
70. Frigioiu, Nicolae, *Imaginea publică a liderilor și a instituțiilor politice*, Editura Comunicare.ro, București, 2004.
71. Frigioiu, Nicolae, *Politologie și doctrine politice. Puterea imaginii și imaginarul puterii*, vol. al II-lea, Editura Economică, București, 2007.

72. Fudulu, Cătălin, *Scandal politic pentru tramvaiul electric*, articolul este disponibil pe internet la adresa: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/scandal-politic-tramvaiul-electric., (data ultimei accesări: 22.08.2016).
73. Galinsky, Karl, *Augustus. Introduction to the life of an emperor*, Editura Cambridge University Press, New York, 2012.
74. Gane, Constantin, P.P. *Carp și locul lui în istoria politică a țării*, vol. I-II, Editura Ziarului "Universul", București, 1936.
75. Gauthier, Guy, *Acvile și lei. O istorie a monarhiilor balcanice*, Editura Humanitas, București, 2004.
76. Girardet, Raoul, *Mituri și mitologii politice*, Editura Institutul European, Iași, 1997.
77. Giurescu, C. Constantin; Giurescu, C. Dinu, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977.
78. Giurescu, C. Dinu, *Istoria ilustrată a românilor*, Editura Sport-Turism, București, 1981.
79. Hentea, Călin, *Arme care nuucid*, Editura Nemira, București, 2004.
80. Hentea, Călin, *Propagandă fără frontiere*, Editura Nemira, București, 2002.
81. Hitchins, Keith, *Mit și realitate în istoriografia românească*, trad. Sorana Georgescu-Gorjan, Editura Enciclopedică, București, 1997.
82. Hitchins, Keith, *România, 1866-1947*, ediția a IV-a, traducere din engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 2013.
83. Hitchins, Keith, *România, 1774-1866*, ediția a III-a, trad.: George G. Potra, Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 2013.
84. Idel, Mosche, *Mesianism și mistică*, Editura Hasefer, București, 1996.
85. Ilarion-Tiu, Florin Mihai, *Avocații țăranilor care s-au răsculat*, articol științific disponibil pe internet la adresa: <http://jurnalul.ro/campaniile-jurnalul/un-secol-de-flămânzi/avocații-țăranilor-care-s-au-răsculat-2464.html>, (data ultimei accesări: 10.08.2016).
86. Ionescu, Adrian-Silvan, *Artă și document. Arta documentaristă în România secolului al XIX-lea*, Editura Meridiane, București, 1990.
87. Ionescu, Adrian-Silvan, *Penel și sabie. Artiști documentariști și corespondenți de front în Războiul de Independență (1877-1878)*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2002.
88. Ionescu, Mihail E., *România orientală. 160 de ani (1848-2009)*, Editura Militară, București, 2009.

89. Ioniță, Maria-Magdalena, *Casa și familia Capșa în România Modernă 1852-1950*, Editura Publimpress, București, 2000.
90. Iordache, Anastasie, *Criza politică din România și războaiele balcanice 1911-1913*, Editura Paideia, București, 1998.
91. Iordache, Anastasie, *Goleștii. Locul și rolul lor în istoria României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
92. Iordache, Anastasie, *Sub zodia Strousberg. Viața politică din România între 1871-1878*, Editura Globus, București, 1991.
93. Iorga, Nicolae, *Istoria Armatei Românești*, vol. al II-lea, ediția a II-a, Editura Ministeriului de Război, 1930.
94. Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol. al II-lea, Editura Tipografiei "Neamul Românesc", Vălenii de Munte, 1909.
95. Isar, Nicolae, *Istoria Modernă a Românilor*, ediția a II-a, partea a II-a: 1848-1878, Editura Fundației "România de Măine", București, 2005.
96. Isar, Nicolae, *O istorie a Principatelor Române de la emancipare politică la Unire: 1769-1859*, Editura Universității din București, București, 2010.
97. Isar, Nicolae, *Relațiile Stat-Biserică în România Modernă (1821-1914). Sinteză și culegere de texte*, Editura Fundației România de Măine, București, 2007.
98. Iscru, Gheorghe D., *Armata Română modernă. Renașterea ei și participarea la războaiele pentru Independență (1877-1878) și Reîntregire (1916-1919)*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2001.
99. Ivănescu, Dumitru, *De la Revoluția Pașoptistă la întregirea națională*, Editura Junimea, Iași, 2004.
100. Jicu, Adrian, Antimodernii Eminescu și Caragiale, în „Philologica Jassyensia”, anul al VIII-lea, nr. 2, (16), 2012, p. 70. Articolul este disponibil și pe internet la adresa: http://www.philologica-jassyensia.ro/upload/VIII_2_Jicu.pdf, (data ultimei accesări: 07.06.2019).
101. Kantorowicz, Ernst H., *Cele două corpuri ale regelui*, Editura Polirom, 2014.
102. Kellogg, Frederick, *Drumul României spre independență*, Editura Institutului European, Iași, 2002.
103. Kernbach, Victor, *Miturile esențiale. Antologie de texte mitologice cu o introducere în mitologia generală, comentarii critice și note istorice*, Editura Lucman, București, 2001.
104. Le Bon, Gustave, *Psihologia mulțimilor*, Editura Anima, București, 1990.

105. Lupaș, Ioan, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Librăriei Socec & Co., S.A., București, 1930.
106. Lupaș, Ioan, *Istoria unirii românilor*, Editura Scripta, București, 1993.
107. Maciu, Vasile, *Activitatea istoriografică a lui C. D. Aricescu*, Editura Societatea de Științe Istorice și Filologice din R. P. R., București, 1957.
108. Maior, Liviu, *Habsburgi și români: de la loialitatea dinastică la identitate națională*, Editura Enciclopedică, București, 2006.
109. Maiorescu, Titu, *România. Războaiele Balcanice și Cadrilaterul*, Editura Machiavelli, București, 1995.
110. Maiorescu, Titu, *Istoria contemporană a României (1866-1900)*, Editura Universității "Titu Maiorescu", București, 2002.
111. Mamina, Ion, *Consilii de Coroană*, Editura Enciclopedică, București, 1997.
112. Mamina, Ion, *Enciclopedia partidelor politice din România (1859-2003)*, Editura Meronia, București, 2003.
113. Mamina, Ion, *Monarhia constituțională în România. Encicliopedie politică (1866-1938)*, Editura Enciclopedică, București, 2000.
114. Mamina, Ion, *Partidele politice din România (1862-1894). Enciclopedie*, Editura Mediaprint, București, 1995.
115. Mamina, Ion, *Regalitatea în Rommânia 1866-1947*, Editura Compania, București, 2004.
116. Mamina, Ion; Bulei, Ion, *Guverne și guvernanți (1866-1916)*, Editura Silex, București, 1994.
117. Mannheim, Karl, *Ideology and Utopia. An Introduction to the Sociology of Knowledge*, (autor secundar Louis Wirth), Editura Routledge & Kegan Paul LTD, London, 1972.
118. Marin, Iulia, *Umorul din presa românească*, „vindecarea melancoliei: citirea revistei „Furnica”, articolul este disponibil în varianta digitală a revistei „Historia”, la adresa: http://www.history.ro/exclusiv_web/general/articol/umorul-presa-românească-vindecarea-melancoliei-citirea-revistei-furnica, (data ultimei accesări: 28,04.2015).
119. Mitu, Sorin, *Transilvania mea: istorii, mentalități, idei*, Editura Polirom, Iași și București, 2013.
120. Mocanu, Cătălin, *Marea răsccoală din 1907*, în revista digitală “Contraatac. Revisă de cultură și atitudine creștină”, secțiunea istorie, adresa:

<https://revistacontraatac.wordpress.com/cărți/cătălin-mocanu-marea-răscoală-din-1907/>., (data ultimei accesări: 10.08.2016).

121. Mocanu, Vasile I., *Istoria Armatei Române. Repere cronologice*, vol. al II-lea: *De la Revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821, la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial în Europa, mai 1945*, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2006.
modernități românești: 1750-1860, Editura Humanitas, București, 2013.
122. Moisil, Constantin, *Renașterea monetei românești*, Editura Fundației Culturale Mihail Kogălniceanu, București, 1914.
123. Monicault, Gaston de, *La Question d'Orient. Le traité de Paris et ses suites, 1856-1871*, Paris, Artur Rosseau, 1898, în *România la 1859: Unirea Principatelor Române în conștiința europeană*, coautori: Vasile Arimia, Tudor Bucur, Ionel Gal, Gheorghe Bondoc et. alii, vol. al II-lea, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
124. Munteanu, Ovidiu, *Neamul Rosetteștilor: Conacul boieresc de la Căiuți, “cuibul” unioniștilor*, disponibil pe internet la adresa: <http://www.onestiexpres.ro/neamul-rosettestilor-conacul-boieresc-de-la-caiuti-cuibul-unionistilor.html> (data ultimei accesări: 04.06.2019)
125. Neamțu, Tudor-Valentin, *Imaginea conducătorului providențial în mentalitatea politică din Țările Române în perioada dintre anii 1821-1828*, teză de disertație, sub îndrumarea prof. univ. dr. Sorin Mitu, Cluj-Napoca, 2011.
126. Neaguș, Vasile, *Legea clerului mirean din 1893*, lucrare de seminar la istoria Bisericii Ortodoxe, coord. Pr. Lect. Dr. Bărbulescu Laurențiu, Universitatea Valahia, Facultatea de Teologie, Târgoviște, 2012. Lucrarea este disponibilă și online, la adresa <http://documents.tips/documents/legea-clerului-mirean-din-1893.html>, (data ultimei accesări: 09.06.2019).
127. Nicoară, Simona, *Istoria și miturile. Mituri și mitologii politice moderne*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2009.
128. Nicoară, Simona, *Istorie și imaginar. Eseuri de antropologie istorică*, Editura Presa Universitară Clujeană, 2000.
129. Nicoară, Simona, *Mitologiile Revoluției Pașoptiste Românești: istorie și imaginar*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1999.
130. Nicoară, Simona, *Națiunea modernă: mituri, simboluri, ideologii*, Editura Accent, Cluj Napoca, 2002.

131. Nicoară, Simona, *O istorie a secularizării. Avatarurile creștinismului și triumfalismul mesianismelor noilor ere (sec. XIX-XX)*, vol. al II-lea, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2006.
132. Nicoară, Simona, *O istorie a secularizării. De la Cetatea lui Dumnezeu la cetatea oamenilor (sec. XIV-XVIII)*, vol. I, Editura Accent, 2005.
133. Nicoară, Simona; Nicoară, Toader, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996.
134. Nicoară, Toader, *Introducere în istoria mentalităților colective*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998.
135. Nicoară, Toader, *Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
136. Niculăiasa, Ana; Niculăiasa, Mihai, *Din istoria comunelor Rădășeni și Horodniceni*, Editura Litera, București, 1979.
137. Noica, Ștefan Nicolae, *Lucrări publice din vremea lui Carol I. Acte de fundare și medalii comemorative*, ediția îngrijită de Stelian Țurlea și prefațată de acad. Mugur Isărescu, Editura Cadmos, București, 2008.
138. Noica, Ștefan Nicolae, *Lucrări publice din vremea lui Carol*, Editura Cadmos, București, 2008.
139. Noica, Ștefan Nicolae; Petrescu, Ștefan, *Domeniul Coroanei, instituția model a lui Carol I, după 130 de ani*, Editura Vremea, București, 2014.
140. Olimid, Anca Parmena, *Viața politică și spirituală în România modernă*, Editura Aius, Craiova, 2009.
141. Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. al III-lea: secolele XIX și XX, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
142. Pantazi, Radu, C.A. *Rosetti. Ganditorul, omul*, Editura Politică, București, 1969.
143. Pavel, Teodor, *Între Berlin și Sankt Petersburg*, vol. I: *Românii în relațiile germano-ruse din secolul al XIX-lea*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.
144. Pecican, Ovidiu, *Istoria românilor*, vol. al II-lea: *Din 1690 până în prezent*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011.
145. Pecican, Oviciu, *Istoria de sub covor. Dezbatere istoriografice*, Editura Adenium, Iași, 2013.

146. Platon, Gheorghe, *Istoria modernă a României*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985.
147. Platon, Alexandru-Florin, „*Istoria culturală*” și reprezentanții săi (*L’histoire culturelle: un „tournant mondial” dans l’historiographie*”, Contrafort, Chișinău, iulie-august, 2008.
148. Poirrier, Philippe, *L’histoire culturelle en France. ” Une histoire sociale des représentations. L’Histoire culturelle : un ” tournant mondial ” dans l’historiographie ?*, Éditions Universitaires de Dijon, Dijon, 2008.
149. Potra, George, *Din Bucureștii de ieri*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1990.
150. Puiu, Adrian Nicolae, „*Monstruoasa coaliție*”: geneză, obiective, acțiuni, semnificații, Editura George Todan, Suceava, 2011.
151. Radosav, Doru, *Arătarea Împăratului. Intrările imperiale în Transilvania și Banat (sec. XVIII-XIX). Discurs și reprezentare*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
152. Răutu, Constantin, *Eugeniu Carada. Omul și opera (1836-1910)*, Editura Ramuri, Craiova, 1940.
153. Săsăujan, Mihai, *Situația mănăstirilor românești după secularizare (a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, în Secularizarea averilor bisericești (1863). Motivații și consecințe*, Editura Basilica, București, 2013.
154. Scafeș, Cornel I., Șerbănescu, Horia Vl., Andonie, Corneliu M., Scafeș, Ioan I., *Armata Română în Războiul de Independență 1877-1878*, Editura Sigma, București, 2002.
155. Scurtu, Ioan, *Câți țărani au fost uciși în 1907*, articol disponibil pe internet la adresa <http://www.ioanscurtu.ro/câți-țărani-au-fost-uciși-in-1907/>, (data ultimei accesări: 10.08.2016).
156. Scurtu, Ioan, *Monarhia în România (1866-1947)*, Editura Danubius, București, 1991.
157. Scurtu, Ioan; Bulei, Ion, *Democrația la români: 1866-1938*, Editura Humanitas, București, 1990.
158. Șerban, Henrieta, *Puterea ca interacțiune socială la Anthony Giddens*, în volumul colectiv intitulat *Puterea politică. Abordări actuale*, coordonat de Gabriela Tănăsescu, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2008.
159. Servier, Jean, *Istoria utopiei*, Editura Meridiane, București, 2000.

160. Sironneau, Jean-Pierre, *Milenarism și modernitate*, în *Imaginarul politic* (coord. Ionel Bușe), Editura Universitaria, Craiova, 2002.
161. Stan, Apostol, *Grupări și curente politice în România între Unire și Independență: 1859-1877*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
162. Statul Major General, Serviciul Istoric al Armatei (coord. Gheorghe Marin), *Enciclopedia Armatei Române*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.
163. Stoenescu, Alex Mihai, *Istoria loviturilor de stat în România - 1821-1999*, vol. I: *Revoluție și francmasonerie*, Editura Rao, București, 2014.
164. Stoenescu, Alex Mihai, *Miturile istorice ale românilor: Ion C. Brătianu, "vizirul" creator al României moderne*, din ziarul "Evenimentul Zilei", varianta online (EVZ.ro), articol disponibil la adresa: <http://www.evz.ro/miturile-istorice-ale-românilor-brătienii.html>, (data ultimei accesări: 27.05.2016).
165. Stroea, Adrian; Ghinoiu, Marin, *Din elita artileriei*, Editura Centrului Tehnic-
166. Stroia, Marin, *Românii în contextul politic european. De la Unirea Principatelor la căderea lui Cuza-Vodă (1859-1866)*, Editura Semne, București, 2007.
167. Suci, Dumitru, *Monarhia și făurirea României Mari: 1866-1918*, Editura Albatros, București, 1997.
168. Tismăneanu, Vladimir, *Un liberal tragic: John Gray și mitul progresului*, în "Revista 22", varianta digitalizată, adresa: <http://www.revista22.ro/un-liberal-tragic-34679.html>. (data ultimei accesări: 13.08.2016).
169. Topor, Claudiu-Lucian, *Germania, România și Războaiele Balcanice (1912-1913)*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2008.
170. Topor, Claudiu-Lucian, *Românii au ajuns să invadeze Bulgaria în 1913 din cauza unor neînțelegeri*, articolul publicat în varianta digitală a revistei "Historia" este disponibil pe internet la adresa: http://www.history.ro/exclusiv_web/general/articol/românii-au-ajuns-să-invadeze-bulgaria-n-1913-cauza-unor-neînțelegeri, (data ultimei accesări: 04.09.2016).
171. Vintilă-Ghițulescu, Constanța, *Evgheniți, ciocoi, mojici. Despre obrazele primei*
172. Wolf, Iosif, *Răscoala din Boemia (1775) și Răscoala lui Horea. Studiu comparat*, în *Răscoala lui Horea. Studii și interpretări istorice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984.
173. Wunenburger, Jean-Jacques, *Filozofia imaginilor*, Editura Polirom, Iași, 2004.
174. Wunenburger, Jean-Jacques, *Imaginarile politicului*, Editura Paideia, București, 2005.

175. Zăstroiu, Remus, *Bucurestiul Cultural, nr. 103 - Preocupările literare și ziaristice ale lui Eugeniu Carada*, în Revista 22, editată de Grupul pentru Dialog Social, articolul este disponibil pe internet la adresa <http://www.revista22.ro/bucurestiul-cultural-nr-103-preocup259rile-literare-351i-ziaristice-al-9382.html>, (data ultimei accesări: 08.04.2015).
176. Zub, Alexandru, *Clio sub semnul interogației*, Editura Polirom, București, 2006.